15x15

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

15 by 15
The European Film Heritage

ΑΘΗΝΑ
2-8/2/2001 • ΤΡΙΑΝΟΝ FILMCENTER 2000

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
16-22/2/2001 • ΠΑΥΛΟΣ ΖΑΝΝΑΣ

RENAULT

ΦΕΣΤΙΒΑΛ
ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΙΚΟ ΟΡΓΑΝΟ
ΤΩΝ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΦΕΣΤΙΒΑΛ

II-000000006427

Το

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΙΚΟ ΟΡΓΑΝΟ
ΤΩΝ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΦΕΣΤΙΒΑΛ

και το

ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

παρουσιάζουν

15 by 15

The European Film Heritage

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

ΑΘΗΝΑ, 2-8/2/2001, ΤΡΙΑΝΟΝ FILMCENTER 2000
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, 16-22/2/2001, ΠΑΥΛΟΣ ΖΑΝΝΑΣ - RENAULT

15 ταινίες από 15 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης
επιλεγμένες από 15 κορυφαίους δημιουργούς
με την πρωτοβουλία 15 φεστιβάλ της Ευρώπης
προωθούν την Ευρωπαϊκή Κινηματογραφική Κληρονομιά
με ένα αφιέρωμα που περιοδεύει σε ευρωπαϊκά φεστιβάλ
από το 2000 έως το 2002

1981-2001

Υπουργείο Εξωτερικών

20 χρόνια συμμετοχής της Ελλάδας στην Ε.Ε.

Το 2001, στην αυγή του καινούργιου αιώνα, η Ελλάδα συμπληρώνει είκοσι χρόνια από την ένταξή της στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Μέσα σε αυτό το διάστημα, καταφέραμε να συμμετέχουμε ισότιμα στη μεγάλη ευρωπαϊκή οικογένεια. Σε αυτό το δεδομένο εντάσσεται και η συμμετοχή μας στο πρόγραμμα **15x15**. Στον τομέα της καλλιτεχνικής κινηματογραφικής δημιουργίας, η Ελλάδα διαθέτει αξιόλογο δυναμικό, το οποίο οφείλει να προβάλει έξω από τη χώρα μας, εκμεταλλευόμενη τις δυνατότητες που προσφέρει η αναβάθμισή της από μικρή χώρα της περιφέρειας, σε συστατικό μέρος ενός πολυεθνικού πυρήνα. Το Υπουργείο Εξωτερικών υπόσχεται να συμβάλει σε αυτή την κατεύθυνση, υποστηρίζοντας τη συστηματική προβολή της σύγχρονης ελληνικής δημιουργίας σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο.

Ελισάβετ Παπαζώη
Αναπληρωτής Υπουργός Εξωτερικών

Είναι παρήγορο να μπορεί να βλέπει κανείς ταινίες του περασμένου αιώνα –και μάλιστα του πρώτου μισού του– σε κεντρικούς κινηματογράφους της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, όταν η –ολοένα και πιο σπάνια– παρουσίασή τους περιορίζεται συνήθως στις μεταμεσονύχτιες τηλεοπτικές προβολές. Το **15x15**, ο χαρακτηριστικός αυτός μαθηματικός τύπος που συνοψίζει τη συνεργασία 15 ευρωπαϊκών χωρών, 15 Ευρωπαίων σκηνοθετών, 15 ευρωπαϊκών φεστιβάλ, φέρνει αποτελέσματα που ξεπερνούν την απλή παράθεση 15 ταινιών.

Πρώτον, επειδή αυτές οι 15 ταινίες ξεφεύγουν από τις συμβατικές επιλογές κάποιων αναγνωρισμένων ή κλασικών ταινιών που αντιπροσωπεύουν την ιστορία μιας κινηματογραφίας. Αντίθετα, εμπεριέχουν το άρωμα της ανακάλυψης, τουλάχιστον έξω από τα σύνορα των χωρών από τις οποίες προέρχονται.

Δεύτερον, είναι προσωπικές επιλογές, γνωστών σύγχρονων δημιουργών, που φέρνουν στο φως τις ιδιαίτερες προτιμήσεις τους. Με λίγα λόγια, οι 15 αυτές ταινίες, πέρα από το γεγονός ότι ανήκουν στην ευρωπαϊκή κινηματογραφική κληρονομιά, μας εισάγουν στον απόκρυφο θησαυρό Ευρωπαίων σκηνοθετών που σήμερα μας ενδιαφέρουν ιδιαίτερα.

Τρίτον, μια παρόμοια εκδήλωση αποδεικνύει ότι είναι δυνατή και επιτακτική η συνεργασία μεταξύ των ευρωπαϊκών φεστιβάλ, ώστε το κεφάλαιο που λέγεται κινηματογραφική παράδοση ή κινηματογραφικός πολιτισμός να μπορεί να διανέμεται και να διαδίδεται σε όλη την Ευρώπη, να αξιοποιείται ιστορικά και καλλιτεχνικά και, πάνω απ' όλα, να πιστοποιεί τη σημασία της κινηματογραφικής κληρονομιάς της ηπείρου μας, κυρίως για τις νεότερες γενιές.

Χάρη στο Ευρωπαϊκό Συντονιστικό Όργανο των Κινηματογραφικών Φεστιβάλ –ιδρυτικό μέλος του οποίου είναι το Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης– και στο πρόγραμμα Media, το πρόγραμμα **15x15** έγινε πραγματικότητα και προωθεί έναν πλούσιο στοχασμό, τόσο για τον αιώνα που μας άφησε, όσο και για τον αιώνα που μόλις άρχισε.

Μιχάλης Δημόπουλος
Διευθυντής Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης

ΑΘΗΝΑ

2-8/2/2001 • ΤΡΙΑΝΟΝ FILMCENTER 2000

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 2/2

19:00 LA DAME D' ONZE HEURES
Η γυναίκα της ενδέκατης ώρας του Jean Devaivre, 1947

21:00 A MATTER OF LIFE AND DEATH
Ζήτημα ζωής και θανάτου των Michael Powell, Emeric Pressburger, 1946

23:00 DET GODE OG DET ONDE
Ο καλός και ο κακός του Jørgen Leth, 1975

ΣΑΒΒΑΤΟ 3/2

17:00 PLACIDO του Luis García Berlanga, 1961

19:00 ANGEL
Αγγελική εκδίκηση του Neil Jordan, 1982

21:00 DER VERLORENE
Ο χαμένος άνθρωπος του Peter Lorre, 1951

23:00 DE MAN DIE ZIJN HAAR KORT LIET KNIPPEN
Ο άνθρωπος με το ξυρισμένο κεφάλι του André Delvaux, 1965

ΚΥΡΙΑΚΗ 4/2

17:00 LE LEGIONI DI CLEOPATRA
Οι λεγεώνες της Κλεοπάτρας του Vittorio Cottafavi, 1959

19:00 Ο ΔΡΑΚΟΣ του Νίκου Κούνδουρου, 1956

21:00 BARA EN MOR
Μόνο μια μάνα του Alf Sjöberg, 1949

23:00 HIMMEL ODER HÖLLE
Παράδεισος ή κόλαση του Wolfgang Mürnberger, 1990

ΔΕΥΤΕΡΑ 5/2

19:00 ROOKSPOREN
Σημάδια καπνού του Frans van de Staak, 1992

21:00 OS VERDES ANOS
Τα πράσινα χρόνια του Paulo Rocha, 1963

23:00 KAHDEKSAN SURMANLUOTIA
Οκτώ θανάσιμες σφαίρες του Mikko Niskanen, 1972

ΤΡΙΤΗ 6/2

19:00 DE MAN DIE ZIJN HAAR KORT LIET KNIPPEN
Ο άνθρωπος με το ξυρισμένο κεφάλι του André Delvaux, 1965

21:00 TROUBLEMAKER του Andy Bausch, 1988

23:00 PLACIDO του Luis García Berlanga, 1961

ΤΕΤΑΡΤΗ 7/2

19:00 LE LEGIONI DI CLEOPATRA
Οι λεγεώνες της Κλεοπάτρας του Vittorio Cottafavi, 1959

21:00 ANGEL
Αγγελική εκδίκηση του Neil Jordan, 1982

23:00 DER VERLORENE
Ο χαμένος άνθρωπος του Peter Lorre, 1951

ΠΕΜΠΤΗ 8/2

19:00 BARA EN MOR
Μόνο μια μάνα του Alf Sjöberg, 1949

21:00 LA DAME DE ONZE HEURES
Η γυναίκα της ενδέκατης ώρας του Jean Devaivre, 1947

23:00 A MATTER OF LIFE AND DEATH
Ζήτημα ζωής και θανάτου των Michael Powell, Emeric Pressburger, 1946

ΧΟΡΗΓΟΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

ALPHA ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ · ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ · ALPHA NEWS 98,7 FM

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

16-22/2/2001 • ΠΑΥΛΟΣ ΖΑΝΝΑΣ

RENAULT

EUROPA CINEMAS
MEDIA Programme de l'Union Européenne

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 16/2

17:00 LA DAME D' ONZE HEURES
Η γυναίκα της ενδέκατης ώρας του Jean Devaivre, 1947

19:00 BARA EN MOR
Μόνο μια μάνα του Alf Sjöberg, 1949

21:00 DE MAN DIE ZIJN HAAR KORT LIET KNIPPEN
Ο άνθρωπος με το ξυρισμένο κεφάλι του André Delvaux, 1965

23:00 DET GODE OG DET ONDE
Ο καλός και ο κακός του Jørgen Leth, 1975

ΣΑΒΒΑΤΟ 17/2

17:00 PLACIDO του Luis García Berlanga, 1961

19:00 ANGEL
Αγγελική εκδίκηση του Neil Jordan, 1982

21:00 DER VERLORENE
Ο χαμένος άνθρωπος του Peter Lorre, 1951

23:00 LE LEGIONI DI CLEOPATRA
Οι λεγεώνες της Κλεοπάτρας του Vittorio Cottafavi, 1959

ΚΥΡΙΑΚΗ 18/2

17:00 OS VERDES ANOS
Τα πράσινα χρόνια του Paulo Rocha, 1963

19:00 Ο ΔΡΑΚΟΣ του Νίκου Κούνδουρου, 1956

21:00 A MATTER OF LIFE AND DEATH
Ζήτημα ζωής και θανάτου των Michael Powell, Emeric Pressburger, 1946

23:00 HIMMEL ODER HÖLLE
Παράδεισος ή κόλαση του Wolfgang Mürnberger, 1990

ΔΕΥΤΕΡΑ 19/2

19:00 ROOKSPOREN
Σημάδια καπνού του Frans van de Staak, 1992

21:00 TROUBLEMAKER του Andy Bausch, 1988

23:00 KAHDEKSAN SURMANLUOTIA
Οκτώ θανάσιμες σφαίρες του Mikko Niskanen, 1972

ΤΡΙΤΗ 20/2

19:00 DE MAN DIE ZIJN HAAR KORT LIET KNIPPEN
Ο άνθρωπος με το ξυρισμένο κεφάλι του André Delvaux, 1965

21:00 PLACIDO του Luis García Berlanga, 1961

23:00 BARA EN MOR
Μόνο μια μάνα του Alf Sjöberg, 1949

ΤΕΤΑΡΤΗ 21/2

19:00 LE LEGIONI DI CLEOPATRA
Οι λεγεώνες της Κλεοπάτρας του Vittorio Cottafavi, 1959

21:00 ANGEL
Αγγελική εκδίκηση του Neil Jordan, 1982

23:00 DER VERLORENE
Ο χαμένος άνθρωπος του Peter Lorre, 1951

ΠΕΜΠΤΗ 22/2

19:00 A MATTER OF LIFE AND DEATH
Ζήτημα ζωής και θανάτου των Michael Powell, Emeric Pressburger, 1946

21:00 OS VERDES ANOS
Τα πράσινα χρόνια του Paulo Rocha, 1963

23:00 LA DAME D' ONZE HEURES
Η γυναίκα της ενδέκατης ώρας του Jean Devaivre, 1947

ΧΟΡΗΓΟΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

88 fm

15 by 15

Marion Hänsel

Γεννήθηκε στη Μασσαλία το 1949. Το 1977 δημιουργεί τη δική της εταιρία παραγωγής, τη «Man's Films», προκειμένου να γυρίσει την πρώτη της μικρού μήκους ταινία *Equilibres*. Το 1982 κάνει την πρώτη μεγάλου μήκους ταινία, το *Le Lit*. Από τότε έχει σκηνοθετήσει άλλες έξι, ανάμεσα στις οποίες το *Dust* (Αργυρό Λιοντάρι στο Φεστιβάλ της Βενετίας), το *Between the Devil and the Deep Blue Sea* (επίσημη συμμετοχή στο Φεστιβάλ των Καννών το 1995) και το *The Quarry* (Μεγάλο Βραβείο Americas και βραβείο για την καλύτερη καλλιτεχνική επίτευξη για τη μουσική στο Φεστιβάλ του Μοντρεάλ). Το 1987 εκλέχτηκε «Γυναίκα της χρονιάς» στο Βέλγιο. Διετέλεσε πρόεδρος της Επιτροπής Επιλογής Ταινιών τη διετία 1988-1989 και επανεκλέχτηκε το 1996-1997. Ρετροσπεκτίβες του έργου της έχουν οργανωθεί σε διάφορες χώρες σε όλο τον κόσμο, όπως στο Χονγκ Κονγκ, την Αργεντινή και την Ινδία. Το *Between the Devil and the Deep Blue Sea* έχει προβληθεί σε 27 χώρες ενώ το *Dust* θεωρείται πλέον κλασική ταινία.

Φιλμογραφία

***Equilibres* (μικ. μήκ., 1977), *Le Lit* (1982), *Dust* (1984), *Les Noces barbares* (1987), *Il Maestro* (1989), *Sur la terre comme au ciel* (1991), *Between the Devil and the Deep Blue Sea* (1995), *The Quarry* (1998)**

«Ο άνθρωπος με το ξυρισμένο κεφάλι είναι η πρώτη βελγική ταινία που είδα στα δεκαέξι μου και θα μου μείνει αξέχαστη. Δεν έμοιαζε σε τίποτα με ό,τι είχα συνηθίσει να βλέπω ώς τότε στον κινηματογράφο: τα γουέστερν, τις γαλλικές κωμωδίες, τις ταινίες του ιταλικού νεορεαλισμού. Μιλούσε μια γλώσσα παράξενη, που όμως ήταν η δική μου. Έδειχνε μια πόλη περίεργη, μια χώρα περίεργη που, όμως, ήταν δικές μου. Το καθημερινό μου περιβάλλον είχε μια αλλιώτικη όψη. Ο ρυθμός και η μουσικότητα των λέξεων έμοιαζαν να είναι σε απόσταση από την πραγματικότητα και με οδηγούσαν κάπου "αλλού".

Σαν τον κεντρικό χαρακτήρα, τον Γκοβέρτ, βρέθηκα και γω μαγεμένη, να με κυριεύει μια παράξενη αποχαύνωση, στην οποία δεν μπορούσα να αντισταθώ, αφού μ' ευχαριστούσε κιόλας. Δεν ήταν ο χαρακτήρας της Φραν που με γοήτευε, αλλά η ίδια η ταινία που με ρουφούσε με την αλλόκοτη σαγήνη της. Χρόνια αργότερα, ένιωσα παρόμοια ζαλάδα βλέποντας το Πέρσι στο Μαρίενμπαντ *του Alain Resnais. Η ταινία συνεχίζει να ασκεί επάνω μου την ίδια γοητεία και γι' αυτό την επέλεξα.»*

Marion Hänsel

Μαγικός ρεαλισμός

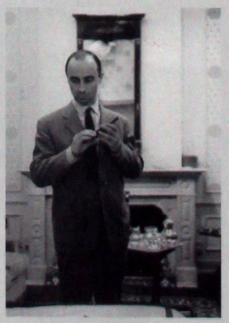

Το μεγαλύτερο επίτευγμα του Delvaux είναι ότι καταφέρνει να υπαινιχθεί με εικόνες το μεταφυσικό οικοδόμημα που στήνεται μέσα στο μυθιστόρημα. Και το πετυχαίνει παραμένοντας απλός και επιλεκτικός. Η σκηνή της αυτοψίας είναι τρομακτική, παρόλο που δεν μας δείχνει τίποτα: η αίσθηση του τρόμου απορρέει αποκλειστικά από τα ιατρικά εργαλεία που έχουμε διακρίνει προηγουμένως και από τους φοβερούς ήχους. Ο Delvaux επιλέγει να επιδείξει μόνο ένα μέρος της δράσης: ελάχιστα γενικά πλάνα και φευγαλέες εικόνες που πιάνει αμυδρά το βλέμμα του Γκοβέρτ Μιρβέλντ.

Η μέθοδος του Delvaux θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως «μαγικός ρεαλισμός» και, κατά κάποιον τρόπο, να συγκριθεί με τους πίνακες των συμπατριωτών του ζωγράφων Magritte και Paul Delvaux, οι οποίοι καταφεύγουν σε μια σχεδόν ακαδημαϊκή τεχνική για να αποδώσουν το φανταστικό, το απίστευτο, το αδύνατο. Έτσι και ο André Delvaux, υποδεικνύει το φανταστικό στοιχείο μέσω μιας πιστής –σχεδόν εντομολογικής– απεικόνισης της καθημερινότητας, από την οποία ωστόσο απουσιάζουν μερικές λεπτομέρειες, έτσι ώστε να ξεπροβάλλει ανάγλυφα αυτό που θέλει να αποδώσει. Υπάρχει, άραγε, καλύτερος τρόπος να σκιαγραφήσει κανείς το πορτρέτο ενός ιδεοληπτικού;

Richard Roud

DE MAN DIE ZIJN HAAR KORT LIET KNIPPEN (Ο άνθρωπος με το ξυρισμένο κεφάλι) του André Delvaux, 1965

Σκηνοθεσία: André Delvaux
Σενάριο: André Delvaux, Anna De Pagter (από την ομώνυμη νουβέλα του Johan Daisne)
Φωτογραφία: Ghislain Cloquet
Μουσική: Frédéric Devreese
Μοντάζ: Suzanne Baron
Ηθοποιοί: Senne Rouffaer, Beata Tyszkiewicz, Hector Camerlynck, Luc Philips, Hilde Uytterlinden, Annemarie Van Dijk, Hilda Van Roose, François Bernard
Παραγωγή: BRT Filmdienst
Διάρκεια: 94′, ασπρόμαυρη, 35mm

Η πρώτη μεγάλου μήκους ταινία του André Delvaux αποτελεί μια ταινία-σταθμό για την ιστορία του σύγχρονου βελγικού σινεμά. Όταν προβλήθηκε έγινε δεκτή με εχθρότητα από το σύνολο των Βέλγων κριτικών, που δεν αντιλήφθηκαν αμέσως την εξαιρετικά ασυνήθιστη μαγεία της.
Πρόκειται για τη διασκευή του μυθιστορήματος του φλαμανδού συγγραφέα Johan Daisne. Ο Delvaux συνοψίζει την ιστορία ως εξής: «Πώς ο Γκοβέρτ Μιρβέλντ, δικηγόρος και καθηγητής που ζει σε μια φλαμανδική πόλη, ερωτεύεται κρυφά τη νεαρή μαθήτριά του Φραν, μια απρόσιτη καλλονή που, κάποια στιγμή, εξαφανίζεται. Πώς, αργότερα, η διανοητική απορρύθμιση του Γκοβέρτ ενισχύεται από το σοκ μιας αυτοψίας στην οποία αναγκάζεται να παρευρεθεί. Πώς ξαναβρίσκει –ή νομίζει ότι ξαναβρίσκει– τη Φραν. Πώς δεν θα μάθουμε ποτέ αν, πράγματι, τη σκότωσε.»

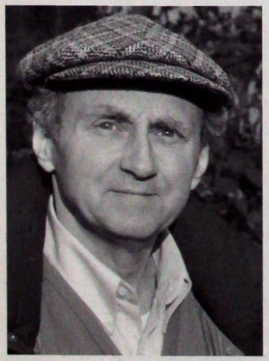

André Delvaux

Γεννήθηκε στη Λουβέν το 1926, σπούδασε γερμανική γλώσσα και λογοτεχνία καθώς και πιάνο και σύνθεση στο Βασιλικό Ωδείο. Αργότερα στράφηκε στις καλές τέχνες και τη διδασκαλία της λογοτεχνίας. Τις πρώτες του ταινίες τις γυρίζει ως καθηγητής μαζί με τους μαθητές του. Παίζει πιάνο στις προβολές βουβών ταινιών στην Ταινιοθήκη των Βρυξελλών, διδάσκει σε σεμινάριο για την κινηματογραφική γλώσσα στο Ινστιτούτο Solvay για λογαριασμό του Πανεπιστημίου των Βρυξελλών και κάνει τηλεοπτικά ρεπορτάζ για τον πολωνικό κινηματογράφο, τον Fellini και τον Rouch. Το 1962, μαζί με τον Raymond Ravar, τον Ghislain Cloquet, τον Jean-Claude Batz και τον Jean Brismée, συμμετέχει στην ίδρυση του INSAS, την κινηματογραφική σχολή από την οποία θα αποφοιτήσει μια ολόκληρη γενιά κινηματογραφιστών. Από εκεί προέκυψε και η ομάδα των συνεργατών μαζί με τους οποίους γύρισε τον *Άνθρωπο με το ξυρισμένο κεφάλι*, την ταινία με την οποία ο βελγικός κινηματογράφος έκανε την είσοδό του στη διεθνή σκηνή. Στη συνέχεια γύρισε επτά ταινίες που διακρίθηκαν σε διάφορα φεστιβάλ και με τις οποίες ανέπτυξε το ονειρικό και μουσικό του στιλ. Τα θέματα των ταινιών του είναι συχνά εμπνευσμένα από λογοτεχνικά έργα των Johan Daisne, Julien Gracq, Suzanne Lilar και Marguerite Yourcenar.

Φιλμογραφία

Forges **(μικ. μήκ., 1956),** ***Haagschool*** **(μικ. μήκ., 1962),** ***De man die zijn haar kort liet knippen*** **(*Ο άνθρωπος με το ξυρισμένο κεφάλι*, 1965),** ***Les interprètes*** **(μικ. μήκ., 1968),** ***Un soir, un train*** **(*Μια νύχτα... κάποιο τρένο*, 1968),** ***Rendez-vous à Bray*** **(1971),** ***Belle*** **(1973),** ***Met Dieric Bouts*** **(μικ.μηκ., 1975),** ***Une femme entre chien et loup*** **(*Μια γυναίκα στο λυκόφως*, 1979),** ***To Woody Allen, From Europe With Love*** **(1980),** ***Benvenuta*** **(1983),** ***Babel Opera*** **(1985),** ***L' oeuvre au noir*** **(1988),** ***1001 films*** **(1989)**

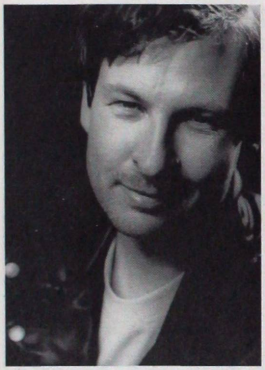

Lars von Trier

Ένας από τους σημαντικότερους ευρωπαίους σκηνοθέτες σήμερα, ο Lars von Trier κατέχει μια ξεχωριστή θέση στα κινηματογραφικά δρώμενα της Δανίας. Υπήρξε η αποκάλυψη του Φεστιβάλ των Καννών το 1985 όταν προβλήθηκε εκεί η πρώτη του ταινία, *Το στοιχείο του εγκλήματος*. Ακολούθησαν το *Epidemic* (1988) και το *Europa* (1991). Το 1996 κέρδισε το Μεγάλο Βραβείο του Φεστιβάλ Καννών με το *Δαμάζοντας τα κύματα*, ενώ με την τελευταία του ταινία, *Χορεύοντας στο σκοτάδι*, κέρδισε το Χρυσό Φοίνικα στο Φεστιβάλ Καννών του 2000.

Φιλμογραφία

Orchdégartneren **(μικ. μήκ., 1976),** ***Menthe la Bienheureuse*** **(μικ. μήκ., 1979),** ***Nocturne*** **(μικ. μήκ., 1980),** ***Den Sidste Detail*** **(μικ. μήκ., 1981),** ***Befrielselsbilleter*** **(μεσ. μήκ., 1982),** ***Forbrydelsens element*** **(*Το στοιχείο του εγκλήματος*, 1984),** ***Epidemic*** **(1987),** ***Medea*** **(TV, 1988),** ***Europa*** **(1991),** ***The Kingdom*** **(TV, 1994),** ***Breaking the Waves*** **(*Δαμάζοντας τα κύματα*, 1996),** ***The Kingdom 2*** **(TV, 1997),** ***Idioterne*** **(*Οι ηλίθιοι*, 1998),** ***Dancer in the Dark*** **(*Χορεύοντας στο σκοτάδι*, 2000)**

«Μια όμορφη ταινία.»

Lars von Trier

Το πρόσωπο είναι ένας καθρέφτης

Εισαγωγή: Η ζωή είναι ενδιαφέρουσα. Θέλουμε να τη μελετήσουμε, να τη δούμε από κοντά. Πού μένουν οι άνθρωποι; Σε σπίτια. Η καθημερινή τους ζωή εξελίσσεται πίσω από πόρτες και παράθυρα. Τριγυρνούν μέσα σε δωμάτια. Οι φωνές τους περνούν μέσα από τους τοίχους... Θέλουμε να δούμε πώς ζουν. Θέλουμε να τους γνωρίσουμε. Θέλουμε να τους συγκρίνουμε και να τους ταξινομήσουμε.

Πρόσωπα: Τα πρόσωπα είναι το πρώτο πράγμα που προσέχουμε. Αναγνωρίζουμε τα άτομα από τα πρόσωπά τους. Η έκφραση ενός προσώπου μάς λέει τι βρίσκεται μέσα στον καθένα. Το πρόσωπο είναι ένας καθρέφτης που δεν λέει ποτέ ψέματα.

Σώματα: Η μελέτη των σωμάτων είναι μια αισθητική αγωγή. Είναι ζήτημα του τι αρέσει –και κατά συνέπεια τι δεν αρέσει– στις αισθήσεις του παρατηρητή. Τι κάνει ένα άτομο να φαίνεται όμορφο και θελκτικό και κάποιο άλλο άσχημο, απωθητικό και ερωτικά απελπισμένο;

Αισθήματα: Τα αισθήματα είναι συχνά πολύ σημαντικά στην οικογενειακή ζωή. Κάποιοι κατακλύζονται από αυτά, άλλων πάλι είναι πιο δυνατά και μερικών είναι τόσο έντονα, που μπορούν να αλλάξουν τη ζωή τους ή να διαλύσουν μια οικογένεια. Αναλαμβάνουμε τη δύσκολη αποστολή να εντοπίσουμε ορισμένα αισθήματα και να τα περιγράψουμε με εικόνες... Επιχειρούμε να προσδιορίσουμε αισθήματα, όσο εφήμερα, ασταθή και αφανή κι αν είναι, να καταγράψουμε την ξαφνική σκιά ή τη λάμψη που αντανακλούν στο πρόσωπο.

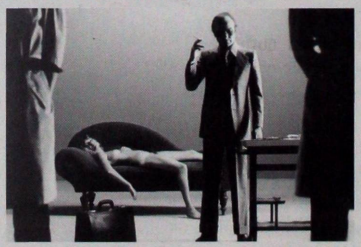

Πράξεις: Η ζωή είναι γεμάτη από αυτές. Πολλές πράξεις είναι τόσο συνηθισμένες ή εύκολες ώστε καταντούν ρουτίνα. Άλλες είναι τόσο δύσκολες που απαιτούν σχεδιασμό και αποφασιστικότητα. Πράξη σημαίνει συμμετοχή στη ζωή. Η ζωή του καθενός είναι το σύνολο των πράξεών του.

Σκέψεις: Στη ζωή, η σκέψη είναι εξίσου σημαντική με τα αισθήματα. Πολλοί θεωρούν ότι η σκέψη είναι πιο σημαντική, ίσως γιατί πιστεύουν ότι μπορούν να ελέγξουν τα αισθήματά τους... Τα αισθήματα μπορούν να παρασύρουν. Οι σκέψεις προσγειώνουν τους ανθρώπους. Είναι εύκολο να καταλάβει κανείς πότε κάποιος σκέφτεται. Είναι δύσκολο όμως να καταλάβει τι σκέφτεται.

Λέξεις: Χρησιμοποιούμε λέξεις για να κάνουμε ερωτήσεις και να λάβουμε απαντήσεις, για να δικαιολογήσουμε και να υπερασπιστούμε τους εαυτούς μας, για να εκφράσουμε τις ανάγκες μας, για να εξηγηθούμε και να παρεξηγηθούμε. Συχνά οι λέξεις αντικαθιστούν τις πράξεις. Οι άνθρωποι αγγίζουν ο ένας τον άλλο με τις λέξεις, περνούν την ώρα τους ή σπάνε τη σιωπή. Οι λέξεις γεμίζουν το κενό ανάμεσα στα σώματα.

Jørgen Leth

DET GODE OG DET ONDE
(Ο καλός και ο κακός)

του Jørgen Leth, 1975

Σκηνοθεσία - Σενάριο: Jørgen Leth
Φωτογραφία: Svend Bregenborg
Σκηνικά: John Davidsen, Søren Krag Sørensen
Κοστούμια: Henning Camre
Μουσική: Gunner Møller Pedersen, Sanne Salomonsen
Ήχος: Ole Henning Hansen
Μοντάζ: Franz Ernst
Ηθοποιοί: Claus Nissen, Ulla Gottlieb, Holger Juul Hansen, Ulf Pilgaard, Ghita Nørby, Lars Knutzon, Kirsten Peuliche, Jørgen Reenberg, Ann-Mari Max Hansen
Παραγωγή: Jørgen Leth Film, Δανέζικο Ινστιτούτο Κινηματογράφου
Διάρκεια: 80′, ασπρόμαυρη, 35mm

Πειραματική ταινία όπου ο σκηνοθέτης, με ποιητική ευαισθησία και διορατικότητα, στοχάζεται προκλητικά πάνω στην πραγματικότητα μέσα από την ενδελεχή μελέτη της. Γράφει ο ίδιος ο Leth: «Πρέπει να εξετάσουμε προσεκτικά και λεπτομερώς τη ζωή. Η ταινία είναι ανακριτική: ποιο είναι άραγε το βαθύτερο κίνητρο που εξηγεί τις πράξεις, τα λόγια και τα αισθήματα των ανθρώπων; Επιχειρεί να δώσει απάντηση σ' αυτή την ερώτηση, να ξεχωρίσει το καλό από το κακό, την ομορφιά από την ασχήμια, τα ενστικτώδη αισθήματα από τη λογική, τη γλώσσα του σώματος από εκείνη του προσώπου, τη λέξη από την ασυνείδητη πράξη, το τρυφερό άγγιγμα από μια κούπα καφέ. Η τρέλα μας οφείλει να είναι συστηματοποιημένη».
Ο Leth διατείνεται ότι δεν είναι παρά ένας ανθρωπολόγος που παρακολουθεί τη ζωή χωρίς να συμμετέχει σε αυτή. Διακατέχεται από μια αστείρευτη δίψα για γνώση και βαθύτερη κατανόηση των ομοιοτήτων ανάμεσα στη δουλειά και το παιχνίδι, στοιχείο που κυριαρχεί και σε μια άλλη ταινία του, που συνδέεται με το *Ο καλός και ο κακός*, το *Det legende menneske* (1986) και που είχε χρηματοδοτηθεί εξ ολοκλήρου από την εταιρία παιχνιδιών Lego.

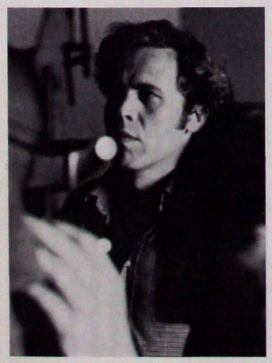

Jørgen Leth

Γεννήθηκε στο Όρχους της Δανίας το 1937 και έχει σκηνοθετήσει πάνω από τριάντα ταινίες. Σπούδασε λογοτεχνία και ανθρωπολογία και πριν ασχοληθεί με τον κινηματογράφο, δούλευε ως δημοσιογράφος. Το 1962 δημοσιεύτηκε το πρώτο του βιβλίο και ένα χρόνο μετά σκηνοθέτησε την πρώτη του ταινία. Στα τέλη της δεκαετίας του '60 ήταν ένα από τα ιδρυτικά μέλη της κινηματογραφικής ομάδας «AB Cinema». Έχει δημοσιεύσει ποιητικές συλλογές και μυθιστορήματα. Το τελευταίο του βιβλίο αφηγείται μια ιστορία που διαδραματίζεται στον ποδηλατικό γύρο της Γαλλίας, τον οποίο ο Leth καλύπτει κάθε χρόνο για λογαριασμό της Δανέζικης τηλεόρασης. Έχει διδάξει στην Εθνική Κινηματογραφική Σχολή της Κοπεγχάγης, στο Statens Studiesenter στο Όσλο της Νορβηγίας και έχει δώσει διαλέξεις σε αρκετά Πανεπιστήμια των ΗΠΑ.

Φιλμογραφία
Ταινίες μεγάλου μήκους: ***Det gode og det onde*** **(1974),** ***Undenrigskorrespondenten*** **(1983),** ***Yellow Jersey*** **(1986),** ***Notater om kaerligheden*** **(1989),** ***Traberg*** **(1992)**
Μικρού μήκους και ντοκιμαντέρ (επιλεκτικά): ***Det perfekte menneske*** **(1967),** ***Ofelias blomster*** **(1968),** ***Motion Picture*** **(1970),** ***Stjernerne og vandbaererne*** **(1973),** ***Den umulige time*** **(1974),** ***66 Scener fra Amerika*** **(1981),** ***Notater fra Kina*** **(1986),** ***Den legende menneske*** **(1986),** ***Dansk litteratur*** **(1989),** ***Michael Laudrup*** **(1993)**

Ulrike Ottinger

Σκηνοθέτης και σεναριογράφος, η Ottinger εργάστηκε ως φωτογράφος και ζωγράφος στο Παρίσι από το 1962 ως το 1968. Το 1969 ίδρυσε στην Κωνσταντία την γκαλερί «Galerie Press» καθώς και έναν εκδοτικό οίκο με το ίδιο όνομα. Παράλληλα, σε συνεργασία με την Κινηματογραφική Σχολή του Πανεπιστημίου της Κωνσταντίας, ίδρυσε την κινηματογραφική λέσχη «Visuell». Από το 1973 μέχρι και σήμερα ζει στο Βερολίνο, όπου ασχολείται με το θέατρο, την παραγωγή ταινιών, τη συγγραφή βιβλίων και τα εικαστικά.

Φιλμογραφία

Laokoon & Söhne **(1972),** ***Berlinfieber*** **(1973),** ***Die Betörung der blauen Matrosen*** **(1975),** ***Madame X-eine absolute Herrscherin*** **(1977),** ***Bildnis einer Trinkerin*** **(1979),** ***Freak Orlando*** **(1981),** ***Dorian Gray im Spiegel der Boulevardpresse*** **(1984),** ***China-Die Künste-der Alltag, eine Reisebeschreibung*** **(1985),** ***Superbia-der Stolz*** **(1986),** ***Usinimage*** **(1987),** ***Johanna d' Arc of Mongolia*** **(1989),** ***Countdown*** **(1990),** ***Taiga*** **(1991),** ***Exil Shangai*** **(1997)**

Η σιωπή, μια διαρκής και σίγουρη διευθέτηση

«Η φράση αυτή συνοψίζει το βασικό θέμα της ταινίας και περιγράφει με μεγάλη ακρίβεια την κατάσταση στη Γερμανία μετά το τέλος του πολέμου. Η συνένοχη σιωπή εκείνη την εποχή έγινε ένα κοινώς αποδεκτό ψέμα που έκανε τη ζωή των ανθρώπων πιο εύκολη. Η σιωπή ως πανάκεια κόντρα στην ενοχή και την ανασφάλεια, κόντρα στην αναγνώριση της αλήθειας...

Ο Lorre κατάφερε να αναλύσει αυτό το πολιτικό κλίμα με το Χαμένο άνθρωπο. *Η ταινία έμεινε μόνο δέκα μέρες στις γερμανικές αίθουσες και ήταν η αιτία που ο Lorre εγκατέλειψε οριστικά τη Γερμανία. Απλά και μόνο διότι έλεγε αυτό που κανένας δεν ήθελε να ακούσει... Η ιστορία της μεταπολεμικής Γερμανίας αποδίδεται μέσα από τη μοίρα ενός ανθρώπου που στην αρχή υπήρξε θύμα και μετέπειτα θύτης, εν πλήρη γνώση του. Με τρόπο συναρπαστικό, ο Lorre μετέφερε τις δικές του εμπειρίες ως ηθοποιός και μετανάστης. Η ταινία μοιάζει να προφητεύει την ίδια του τη μοίρα, αφού ποτέ πια δεν θα μπορέσει να ξαναγυρίσει ταινία.»*

Ulrike Ottinger

Η ιστορία μιας «χαμένης» ταινίας

Το 1946 η καριέρα του Peter Lorre ως ηθοποιού στο Χόλιγουντ είχε πάρει την κατιούσα. Εκείνη την εποχή πολλοί φίλοι του επέστρεφαν στη Γερμανία και αποφάσισε να κάνει το ίδιο και αυτός. Η ιστορία ενός γιατρού που σκοτώνει το βοηθό του σε ένα στρατόπεδο συγκέντρωσης προσφύγων για να εξιλεωθεί από τις ενοχές του, ήταν η ευκαιρία που περίμενε για να περάσει πίσω από την κάμερα.

Η κακοδαιμονία της ταινίας φάνηκε από την αρχή. Τα γυρίσματα καθυστέρησαν ολόκληρες εβδομάδες, προέκυψαν οικονομικά προβλήματα και ο παραγωγός, ο Arnold Pressburger, πέθανε λίγο πριν από την ολοκλήρωση της ταινίας. Σαν να μην έφταναν όλα αυτά, η κόπια εργασίας της ταινίας καταστράφηκε κατά την εμφάνισή της και ο Lorre αναγκάστηκε να την ξαναμοντάρει ο ίδιος από την αρχή. Παρά τις θετικές κριτικές όταν πρωτοπροβλήθηκε στο Φεστιβάλ της Βενετίας, ο *Χαμένος Άνθρωπος* «χάθηκε» από τις αίθουσες δύο εβδομάδες μετά την πρεμιέρα του.

Η ανάλυση της ενοχής της ναζιστικής Γερμανίας και η σκοτεινή και νεωτερίζουσα σκηνοθεσία δεν κατάφεραν να βρουν απήχηση στο κοινό. Σε μια εποχή που οι Γερμανοί προτιμούσαν να ξεχάσουν, να απωθήσουν το παρελθόν τους, ο Lorre το παρουσίαζε μπροστά στα μάτια τους μ' έναν ασυμβίβαστο, σκληρό και ίσως υπερβολικά ρεαλιστικό τρόπο.

Μετά την αποτυχία του *Χαμένου Ανθρώπου*, ο Lorre επέστρεψε στο Χόλιγουντ απογοητευμένος. Η ταινία θεωρείται σήμερα από τους ιστορικούς μια απο τις πιο σημαδιακές δημιουργίες του δυτικογερμανικού κινηματογράφου των μεταπολεμικών χρόνων.

DER VERLORENE
(Ο χαμένος άνθρωπος)

του Peter Lorre, 1951

Σκηνοθεσία: Peter Lorre
Σενάριο: Peter Lorre, Axel Eggebrecht, Benno Vigny
Φωτογραφία: Vaclac Vich
Μοντάζ: C. O. Bartning
Ηθοποιοί: Peter Lorre, Karl John, Helmuth Rudolph, Renate Mannhardt, Johanna Hofer
Παραγωγή: Arnold Pressburger
Διάρκεια: 98′, ασπρόμαυρη, 35mm

Αμβούργο, λίγο μετά το τέλος του Β′ Παγκοσμίου Πολέμου. Ο γιατρός Καρλ Ρότε δουλεύει με ψευδώνυμο σε ένα στρατόπεδο προσφύγων. Όταν καταφθάνει ο νέος του βοηθός, αναγνωρίζει στο πρόσωπό του τον παλιό του συνεργάτη Χες. Οι δύο άντρες συναντιούνται το βράδυ σε μια καντίνα και θυμούνται τα παλιά.
Πίσω στο 1943, ο Ρότε ήταν διάσημος επιστήμονας σε ερευνητικό κέντρο του Αμβούργου ενώ ο βοηθός του Χες τον κατασκοπεύει για λογαριασμό του Υπουργείου Εσωτερικών. Όταν τα αποτελέσματα των ερευνών του διαρρέουν στους Άγγλους, οι υποψίες πέφτουν στην αρραβωνιαστικιά του Ρότε. Όταν ο τελευταίος μαθαίνει από τον Χες ότι η αγαπημένη του τον απατά, σε μια τυφλή έκρηξη οργής τη στραγγαλίζει. Συντετριμμένος από τις ενοχές και πάνω στην απελπισία του, σκέφτεται να αυτοκτονήσει. Ο Χες με τον προϊστάμενό του καταφέρνουν να ξεφύγουν και ο Ρότε, μετά την καταστροφή του σπιτιού του, εξαφανίζεται και αλλάζει όνομα.
Επιστροφή στο παρόν και στην καντίνα. Ο αδίστακτος πρώην Ναζί Χες είναι έτοιμος να αρχίσει μια νέα ζωή στην ελεύθερη πια Γερμανία. Χωρίς καμία μεταμέλεια, διαπραγματεύεται με τον Ρότε μια συμφωνία για να κρατήσει το στόμα του κλειστό. Ο Ρότε τελικά τον σκοτώνει και έχοντας πάρει πλέον την εκδίκησή του, πέφτει στις γραμμές του τρένου.

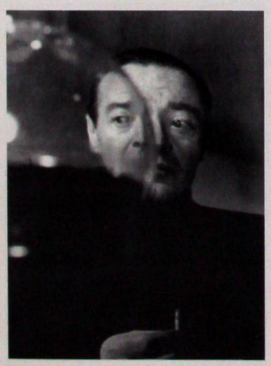

Peter Lorre

Γεννήθηκε στην Ουγγαρία το 1904 με το όνομα Ladislav Loewenstein. Το όνομα «Peter Lorre» του δόθηκε από το θεατρικό σκηνοθέτη Jacob Moreno όταν άρχισε την καριέρα του ως ηθοποιός στη Βιέννη το 1921. Το 1929 γνώρισε την πρώτη μεγάλη του θεατρική επιτυχία στο Βερολίνο με παραγωγές του Μπέρτολτ Μπρεχτ.
Ο πρώτος του κινηματογραφικός ρόλος στο *M* του Fritz Lang (*Ο δράκος του Ντίσελντορφ*, 1931) τον έκανε διάσημο σε όλο τον κόσμο και τον καθιέρωσε ως τον ψυχοπαθή με το θλιμμένο βλέμμα. Το 1936 φτάνει στο Χόλιγουντ όπου κάνει καριέρα με ταινίες όπως το *Γεράκι της Μάλτας*, την *Καζαμπλάνκα* και το *Αρσενικό και παλιά δαντέλα*.
Το 1950 επέστρεψε στη Γερμανία για να σκηνοθετήσει την πρώτη και μοναδική του ταινία, τον *Χαμένο άνθρωπο*. Αποκαρδιωμένος από την αποτυχία της, επέστρεψε στο Χόλιγουντ, όπου συνέχισε να ερμηνεύει μικρούς ρόλους σε ταινίες δεύτερης επιλογής (κυρίως ταινίες τρόμου, φανταστικού κινηματογράφου και περιπέτειες) μέχρι το θάνατό του το 1964.

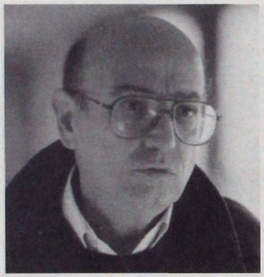

Θόδωρος Αγγελόπουλος

Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1936 και σπούδασε πρώτα νομικά και έπειτα κινηματογράφο στο IDHEC, στο Παρίσι. Από το 1964 έως το 1967 εργάστηκε ως κριτικός κινηματογράφου στην εφημερίδα «Δημοκρατική Αλλαγή» ενώ το 1968 σκηνοθέτησε την πρώτη του ταινία μικρού μήκους *Η εκπομπή*. Θεωρείται ο σημαντικότερος και πιο αναγνωρισμένος εκπρόσωπος του Νέου Ελληνικού Κινηματογράφου. Έχει κερδίσει πολυάριθμα βραβεία και διακρίσεις σε πολλά διεθνή κινηματογραφικά φεστιβάλ. Το 1989 του απονεμήθηκε το βραβείο Felix για την καλύτερη ευρωπαϊκή ταινία με το *Τοπίο στην ομίχλη*. Το 1995 πήρε το Μεγάλο Βραβείο της Κριτικής Επιτροπής στις Κάννες με το *Βλέμμα του Οδυσσέα* και το 1998 η ταινία του *Μια αιωνιότητα και μια μέρα* τιμήθηκε με τον Χρυσό Φοίνικα του Φεστιβάλ των Καννών.

Φιλμογραφία

Αναπαράσταση **(1970),** ***Μέρες του '36*** **(1972),** ***Ο θίασος*** **(1975),** ***Οι κυνηγοί*** **(1977),** ***Ο Μεγαλέξανδρος*** **(1980),** ***Ταξίδι στα Κύθηρα*** **(1984),** ***Ο μελισσοκόμος*** **(1986),** ***Τοπίο στην ομίχλη*** **(1988),** ***Το μετέωρο βήμα του πελαργού*** **(1991),** ***Το βλέμμα του Οδυσσέα*** **(1995),** ***Μια αιωνιότητα και μια μέρα*** **(1998)**

«Ήταν το 1956, νομίζω, όταν πήγα να δω την πρώτη προβολή του Δράκου, *σκαστός από το Πανεπιστήμιο. Η ταινία μόλις είχε βγει στις αίθουσες. Λίγοι θεατές, οι κριτικοί λίγο μουδιασμένοι έως και αρνητικοί. Για μένα όμως ήταν μια έκπληξη. Ξαφνικά έβλεπα μια ταινία η οποία ξέφευγε από τα τετριμμένα του ελληνικού κινηματογράφου της εποχής. Κρατούσε βέβαια τα μαθήματα του ιταλικού νεορεαλισμού, αλλά έτεινε προς μια κατεύθυνση που θα έλεγα ότι συναντά σχεδόν το* Der Letzte Mann *του Murnau (*Ο τελευταίος άνθρωπος, *1924). Κάποιες εξπρεσιονιστικές διαφυγές, που στην Ελλάδα εκείνης της εποχής είχαν ονομαστεί "λαϊκός εξπρεσιονισμός", γιατί ενσωμάτωναν τη ζωγραφική και άλλες τέχνες, σε μια προσπάθεια αναζήτησης ενός ελληνικού στίγματος. Ήταν μια έκπληξη και νομίζω ότι με εντυπωσίασε. Ήταν η πρώτη ελληνική ταινία που μου προκάλεσε το ενδιαφέρον. Χρόνια μετά την ξαναείδα. Κρατούσε ακόμα τη δροσιά της και αυτό που θα έλεγα μοναδικότητά της γιατί παραμένει, ακόμα και σήμερα, ένα από τα σημεία αναφοράς, μια από τις σημαντικές κατακτήσεις του ελληνικού κινηματογράφου μέχρι τις μέρες μας.»*

Θόδωρος Αγγελόπουλος

Η αιώνια μοναξιά του *Δράκου*

Ο *Δράκος* κουβαλάει μια «αιώνια φήμη», όπως έχει και μια «αιώνια μοναξιά». Οι κατακτήσεις του, θεματικές, αισθητικές, κοινωνικές, λειτουργούν σαν ερινύες που σχεδόν όλοι προσπαθούν να παρακάμψουν. Στην εποχή του φορτώθηκε με την κατακραυγή των δογματικών όλων των πλευρών: η Αριστερά είδε στην ταινία την αποτρόπαια, για τα δικά της σχήματα, δύναμη του περιθωρίου, και προσπέρασε αυτή τη σκληρή, αληθινή οπτική για το βαθύτατο τραύμα μια χώρας που μόλις άρχιζε να φαντασιώνεται το «αμερικάνικο» όνειρό της, το ανελέητο κυνηγητό του εύκολου και γρήγορου πλούτου. Οι ήρωες του *Δράκου* δεν συγγενεύουν με τους «άγιους και τους μάρτυρες» της

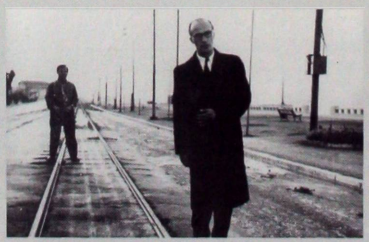

σχηματικότητας μιας πλευράς τραυματισμένης, που προσπαθούσε μέσα από τις συνταγές του σοσιαλιστικού ρεαλισμού να συντηρήσει την αμυντική της ηθικολογία. Η Δεξιά, από την άλλη πλευρά, έκρινε τότε πάντα με το βάρβαρο και αλαζονικό κριτήριο των «κοινωνικών φρονημάτων». Εκεί άρχιζε και εκεί τελείωνε η παρέμβασή της στον πολιτισμό. Η νεορεαλιστική περίοδος του Κούνδουρου, που κορυφώνεται με το *Δράκο*, μοιάζει να συγγενεύει περισσότερο με τον Vittorio De Sica του ιταλικού νεορεαλισμού του *Κλέφτη ποδηλάτων* και του *θαύματος στο Μιλάνο*. Πάντα υπάρχει, δηλαδή, μια ουμανιστικού τύπου τρυφερότητα που λειτουργεί ως καθαρτήριο στοιχείο. Αν όμως στον De Sica κυριαρχεί μια «Έξοδος» (με την αρχαιοελληνική σημασία), ένα τέλος που ανοίγει στην «αισιοδοξία» του καθολικισμού, στον Κούνδουρο η συντριβή των ανθρώπων αναδεικνύει το σκληρό και μη συμβιβάσιμο πρόσωπο της νεοελληνικής αλλοτριωτικής πορείας.

Γιώργος Μπράμος

Ο ΔΡΑΚΟΣ

του Νίκου Κούνδουρου, 1956

Σκηνοθεσία: Νίκος Κούνδουρος
Σενάριο: Ιάκωβος Καμπανέλλης
Φωτογραφία: Κώστας Θεοδωρίδης
Σκηνικά: Τάσος Ζωγράφος
Κοστούμια: Ντένη Βαχλιώτη
Μουσική: Μάνος Χατζιδάκις
Μοντάζ: Γιώργος Τσαούλης
Ηθοποιοί: Ντίνος Ηλιόπουλος, Μαργαρίτα Παπαγεωργίου, Γιάννης Αργύρης, Θανάσης Βέγγος, Ανέστης Βλάχος, Μαρίκα Λεκάκη, Φρίξος Νάξου
Παραγωγή: Αθηναϊκή Κινηματογραφική Εταιρία
Διάρκεια: 105΄, ασπρόμαυρη, 35mm

Ο Θωμάς, ένας ασήμαντος τραπεζικός υπαλληλάκος, ετοιμάζεται να περάσει μόνος του την πρωτοχρονιά, όταν ξαφνικά ανακαλύπτει με τρόμο την ομοιότητά του με έναν διαβόητο εγκληματία, που οι εφημερίδες αποκαλούν «Ο δράκος της Αθήνας». Όταν, λόγω αυτής της παρεξήγησης, η αστυνομία αρχίζει να τον καταδιώκει, βρίσκει καταφύγιο σε ένα καμπαρέ. Εκεί γνωρίζεται με μια συμμορία κακοποιών που, νομίζοντας πως είναι ο Δράκος, του προτείνουν να λάβει μέρος σε μια ληστεία. Η εύνοια που του δείχνει μια νεαρή χορεύτρια και η επιθυμία του να ξεφύγει από την άχρωμη ζωή του και να γίνει επιτέλους «κάποιος», τον ωθούν να μπει σε αυτό το παιχνίδι. Η αλήθεια όμως αποκαλύπτεται γρήγορα και η κατάληξη θα είναι τραγική για τον Θωμά.

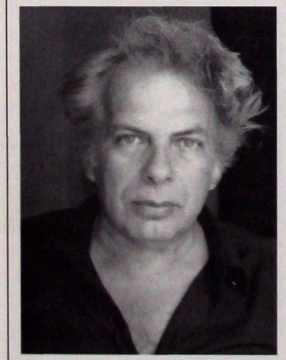

Νίκος Κούνδουρος

Γεννήθηκε στον Άγιο Νικόλαο της Κρήτης το 1926. Σπούδασε ζωγραφική και γλυπτική στη Σχολή Καλών Τεχνών της Αθήνας. Το 1954 γύρισε την πρώτη μεγάλου μήκους ταινία του, τη *Μαγική πόλη*, που εντάσσεται στα νεωτερικά ρεύματα του ευρωπαϊκού κινηματογράφου και στην οποία συνδύασε τις επιρροές του από το νεορεαλισμό με την προσωπική εικαστική του ματιά. Δύο χρόνια αργότερα, το 1956, γυρίζει το *Δράκο*, μια ταινία ορόσημο για τον ελληνικό κινηματογράφο, που τον καθιέρωσε ως ένα γνήσιο εκπρόσωπο της νέας εποχής του ελληνικού κινηματογράφου. Το 1963, η διεθνής αναγνώριση του Νίκου Κούνδουρου θα κορυφωθεί, με το Βραβείο Σκηνοθεσίας που του απονέμεται στο Φεστιβάλ Βερολίνου για την ταινία *Μικρές Αφροδίτες*. Έκτοτε, οι ταινίες του έχουν διακριθεί διεθνώς και του έχουν εξασφαλίσει μια μόνιμη θέση στην πρωτοπορία του ελληνικού κινηματογράφου.

Φιλμογραφία

Μαγική πόλη **(1954),** ***Ο δράκος*** **(1956),** ***Οι παράνομοι*** **(1958),** ***Το ποτάμι*** **(1960),** ***Μικρές Αφροδίτες*** **(1963),** ***Το πρόσωπο της μέδουσας*** **(1966),** ***Vortex*** **(1971),** ***Τα τραγούδια της φωτιάς*** **(1974),** ***1922*** **(1978),** ***Μπορντέλλο*** **(1985),** ***Μπάυρον, μπαλάντα για ένα δαίμονα*** **(1992),** ***Οι φωτογράφοι*** **(1998)**

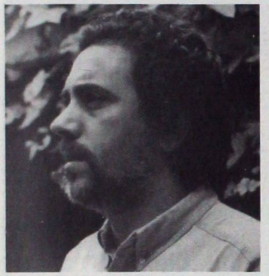

Fernando Trueba

Γεννήθηκε στη Μαδρίτη το 1955 και σπούδασε φωτογραφία στη σχολή ΜΜΕ του Πανεπιστημίου Complutense. Ασχολήθηκε με την κριτική κινηματογράφου και υπήρξε ιδρυτής του περιοδικού «Casablanca». Το 1980 σκηνοθέτησε την πρώτη του μεγάλου μήκους ταινία, την *Opera Prima*, η οποία μέσα από τη μεγάλη επιτυχία της στάθηκε καταλύτης για την πορεία της κινηματογραφικής βιομηχανίας της Ισπανίας. Σεναριογράφος, σκηνοθέτης και ιδιοκτήτης εταιρίας παραγωγής, ο Trueba ειδικεύεται στο είδος της ειρωνικής κωμωδίας, με ταινίες όπως το *El año de las luces* (1986), το *El sueño del mono loco* (1989) και το βραβευμένο με Όσκαρ καλύτερης ξένης ταινίας *Belle Epoque* (1992).

Φιλμογραφία

***Opera prima* (1980), *Mientras el cuerpo aguante* (1982), *Sal gorda* (1984), *Sé infiel y no mires con quien* (1985), *El año de las luces* (1986), *El sueño del mono loco* (*Το όνειρο του τρελού πιθήκου*, 1989), *Belle Epoque* (1992), *Two Much* (1993), *Lumière y compañia* (1996), *La niña de tus ojos* (1998)**

Παίζοντας ανάμεσα στο παράλογο και το κωμικό

«Ο σκηνοθέτης του Bienvenido Mister Marshall *και του* Esa pareja feliz, *Luis García Berlanga, και ο σεναριογράφος του* El pisito *και του* El cochecito, *Rafael Azcona, ήταν γραφτό κάποτε να συναντηθούν. Η ταινία* Plácido *αποτέλεσε για αυτούς –όπως λέγεται στην* Καζαμπλάνκα– *την "αρχή μιας υπέροχης φιλίας". Μέσα από μεγαλοπρεπή πλάνα και με μια πληθώρα χαρακτήρων που μιλούν όλοι μαζί σε όμορφα ενορχηστρωμένους διαλόγους, η ταινία αυτή μπορεί να θεωρηθεί ένα από τα μεγάλα αριστουργήματα του κινηματογράφου. Μιλώντας ανάλαφρα για τις ανθρώπινες αδυναμίες, διακωμωδώντας τη φτώχεια και καταγράφοντας μια ολόκληρη εποχή, εξυψώνεται σε ένα έργο παγκόσμιου κύρους, του επιπέδου του* Κανόνα του παιχνιδιού *του Renoir και του* Να ζει κανείς ή να μην ζει *του Lubitsch. Μέσα από αυτό το πρίσμα του χιούμορ, οι Azcona και Berlanga παρατηρούν τους ανθρώπους με συμπόνια και ρεαλισμό. Παίζοντας ανάμεσα στο παράλογο και το κωμικό, η ταινία αποτελεί μια κωμωδία για την Ισπανία του 20ου αιώνα. Ταγμένο με το μέρος των αδυνάτων, το* Plácido *μας συμφιλιώνει με την ανθρώπινη φυλή μέσα από την αδυναμία και τη φτώχεια. Η ταινία του Berlanga μου αρέσει γιατί την έχω συνδέσει στην καρδιά μου με εικόνες της παιδικής μου ηλικίας, σαν ένα είδος ντοκιμαντέρ για ένα παρελθόν που τα χρόνια μοιάζουν να φέρνουν πιο κοντά παρά να απομακρύνουν.»*

Fernando Trueba

Μαύρο και καυστικό χιούμορ

Ο ισπανικός κινηματογράφος της δεκαετίας του 1960 είχε ένα γερό ξεκίνημα μετά από δύο δεκαετίες όπου το ιστορικό, το θρησκευτικό και το φολκλορικό στοιχείο προστατεύονταν και προωθούνταν από το κράτος. Αυτή η τάση άρχισε να απαξιώνεται με την εμφάνιση ενός διαφορετικού είδους κινηματογράφου. Σημαντική ήταν η επιρροή ταινιών που ήταν συνδεδεμένες με το κίνημα του νεορεαλισμού (*Surcos* του Nieves Conde), του κοινωνικού ρεαλισμού (*Calle Mayor* του J. A. Bardem) και ενός λαϊκού κινηματογράφου με κριτική διάθεση (*Bienvenido Mister Marshall*, του Luis García Berlanga), καθώς επίσης και των πρώτων ταινιών του Marco Ferreri και του Carlos Saura. Δεν μπορούμε όμως να παραβλέψουμε την επίδραση που είχαν τα νέα ευρωπαϊκά κινηματογραφικά ρεύματα (Free Cinema, Nouvelle Vague, Nuovo Cinema Italiano) και προπάντων η επιστροφή του Luis Buñuel με τη *Βιριδιάνα*.

Η ταινία βγήκε σε μια κρίσιμη στιγμή για τα κινηματογραφικά πράγματα της Ισπανίας. Το σχέδιο του *Plácido* ήταν παλιό και άλλαζε συνεχώς, μέχρι που το σενάριό του πήρε την τελική του μορφή από τους Rafael Azcona, José Luis Colina, José Luis Font και τον ίδιο τον Berlanga. Μια μουσική κομεντί που αναπτύσσει το θέμα της ψευτοφιλανθρωπίας –της αλληλεγγύης, όπως θα λέγαμε σήμερα– μέσα από τα μάτια ενός εργάτη που υπηρετεί τους εμπαιγμούς και την υποκρισία μιας κοινωνικής ομάδας, αντιπροσωπευτικής της μέσης και ανώτερης τάξης της χώρας. Στην εποχή της, το μαύρο και καυστικό της χιούμορ καθώς και το απότομο τέλος της προκάλεσαν ένα άνευ προηγουμένου σοκ στο μέσο θεατή. Η ταινία αποτελεί την πιο αντιπροσωπευτική, προσωπική και καταξιωμένη δουλειά του Luis García Berlanga και μια από τις πιο σημαντικές στιγμές στην ιστορία του ισπανικού και ευρωπαϊκού κινηματογράφου.

Alberto Sanchez

PLACIDO

του Luis García Berlanga, 1961

Σκηνοθεσία: Luis García Berlanga
Σενάριο: Rafael Azcona, Luis García Berlanga, José Luis Font, José Luis Colina
Φωτογραφία: Francisco Sempere
Σκηνικά: Andrés Vallvé, José Antonio Rojo
Μουσική: Miguel Asíns Arbó
Ηθοποιοί: Cassen, José Luis López Vázquez, Elvira Quintillá, Manuel Alexandre, Mari Carmen Yepes, Amelia de la Torre, José Marva Caffarel
Παραγωγή: Jet Films, Alfredo Matas
Διάρκεια: 85΄, ασπρόμαυρη, 35mm

Κατά τη διάρκεια των Χριστουγεννιάτικων γιορτών, κάποιες πλούσιες οικογένειες έχουν την ιδέα να προσκαλέσουν φτωχούς και επαίτες για ένα μεγάλο δείπνο. Το σχέδιο ονομάζεται «Κάθισε έναν φτωχό στο τραπέζι σου» και μετατρέπεται τελικά σε διαγωνισμό που διοργανώνει ένας ραδιοφωνικός σταθμός. Γνωστές προσωπικότητες από τον καλλιτεχνικό χώρο καλούνται να συμμετάσχουν. Για τη διαφήμιση της παρέλασης που συνοδεύει το γεγονός, προσλαμβάνεται ένας δυστυχής οδηγός και το φορτηγό του. Οι δυσκολίες ωστόσο που συναντά στην αποπληρωμή του φορτηγού και η αδυναμία του να πληρωθεί αμέσως για τις δουλειές που κάνει, του προκαλούν τεράστια προβλήματα. Στο τέλος της ιστορίας ακούγεται το εξής απόσπασμα από χριστουγεννιάτικα κάλαντα: «Μανούλα ένα αγόρι τρέμει στο κατώφλι μας. Πες του να ανέβει και να ζεσταθεί, γιατί αυτή η χώρα δεν είναι πια φιλάνθρωπη, ποτέ δεν ήταν και ποτέ δεν θα είναι».

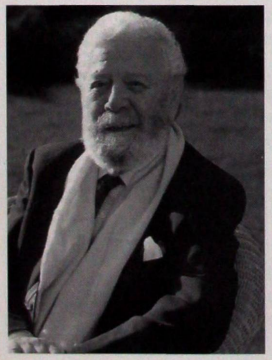

Luis García Berlanga

Γεννήθηκε στη Βαλένθια της Ισπανίας το 1922. Το 1947 μπαίνει στο Ινστιτούτο Κινηματογραφικών Σπουδών, από όπου αποφοιτά ως σκηνοθέτης. Το 1951 σκηνοθετεί μαζί με τον J. A. Bardem το *Esa pareja feliz*. Ξανασυναντιούνται στο σενάριο του *Bienvenido Mister Marshall*, ταινία που σκηνοθέτησε τελικά ο Berlanga και η οποία διακρίθηκε στο Φεστιβάλ των Καννών. Έπειτα από μερικές ταινίες στις οποίες κυριαρχεί η αίσθηση του χιούμορ και η σατιρική του διάθεση, σκηνοθετεί το *El verdugo* (1963), εντυπωσιάζοντας στο Φεστιβάλ της Βενετίας. Έχει διδάξει στην Κινηματογραφική Σχολή και διετέλεσε πρόεδρος της Filmoteca Española. Ανάμεσα στις πολλές διακρίσεις που του έχουν απονεμηθεί είναι το βραβείο του Πρίγκιπα της Αστουρίας, το Χρυσό Μετάλλιο των Καλών Τεχνών και του Επίτιμου Διδάκτορα του Πανεπιστημίου Complutense της Μαδρίτης.

Φιλμογραφία

***Esa pareja feliz* (1951), *Bienvenido, Mister Marshall* (*Καλώς ήλθατε μίστερ Μάρσαλ*, 1952), *Novio a la vista* (1953), *Calabuch* (1956), *Los jueves, milagro* (1957), *Plácido* (1961), *La muerte y el leñador* (επεισόδιο από την ταινία *Las cuatro verdales*, 1962), *El verdugo* (1963), *La boutique* (1967), *¡Vivan los novios!* (1969), *Tamaño natural* (*Σε φυσικό μέγεθος*, 1973), *La escopeta nacional* (1978), *Patrimonio nacional* (1980), *Nacional III* (1982), *La vaquilla* (1985), *Moros y cristianos* (1987), *Todos a la cárcel* (1993), *París-Tombuctú* (1999)**

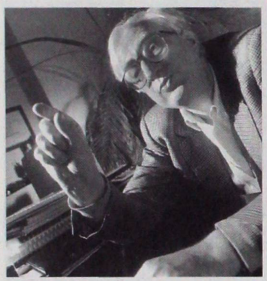

Bertrand Tavernier

Γεννήθηκε το 1941 στη Λυών. Εγκατέλειψε τις σπουδές του στη Νομική για να γίνει κριτικός κινηματογράφου και συνεργάτης κινηματογραφικών περιοδικών («Positif», «Cahiers du Cinéma»). Το μνημειώδες βιβλίο του *50 χρόνια αμερικανικού κινηματογράφου* αποτελεί αναπόφευκτη αναφορά για τους μελετητές και τους σινεφίλ. Η πρώτη του ταινία *L' horloger de Saint Paul* βασισμένη σε βιβλίο του George Simenon και με πρωταγωνιστή τον Philippe Noiret τον καθιέρωσε αμέσως. Μέχρι σήμερα έχει σκηνοθετήσει 22 ταινίες μεγάλου μήκους (μυθοπλασίες και ντοκιμαντέρ) για τον κινηματογράφο και την τηλεόραση και βραβεύτηκε με τη Χρυσή Άρκτο στο Φεστιβάλ Βερολίνου, το 1995, για την ταινία του *L' Appât*. Φλογερός υπερασπιστής των δικαιωμάτων των κινηματογραφιστών να ορίζουν το έργο τους, ο Bertrand Tavernier έχει ταχθεί επίσης υπέρ του αγώνα των παράνομων μεταναστών.

Φιλμογραφία

L' horloger de St. Paul **(1973),** ***Que la fête commence*** **(*Και η γιορτή αρχίζει*, 1975),** ***Le juge et l' assassin*** **(*Ο ανακριτής και ο δολοφόνος*, 1976),** ***Des enfants gâtés*** **(1977),** ***La mort en direct*** **(*Προμελετημένη δολοφονία*, 1979),** ***Une semaine de vacances*** **(1980),** ***Coup de torchon*** **(*Το ξεκαθάρισμα*, 1981),** ***Philippe Soupault*** **(ντοκ., 1982),** ***Mississippi Blues*** **(ντοκ., 1983),** ***Un dimanche à la campagne*** **(*Μια Κυριακή στην εξοχή*, 1984),** ***Round Midnight*** **(*Μεσάνυχτα και κάτι*, 1986),** ***La passion Béatrice*** **(1987),** ***Lyon, regard intérieur*** **(1988),** ***La vie et rien d' autre*** **(*Η ζωή και τίποτε άλλο*, 1989),** ***Daddy nostalgie*** **(*Γλυκειά νοσταλγία*, 1990),** ***La guerre sans nom*** **(ντοκ., 1991),** ***L. 627*** **(*Νόμος 627*, 1991),** ***La fille de D' Artagnan*** **(1994),** ***L' Appât*** **(*Το δόλωμα*, 1995),** ***Capitaine Conan*** **(*Λοχαγός Κονάν: το πρόσωπο του πολέμου*, 1996),** ***De l' autre côté du périph'*** **(ντοκ., 1997),** ***Ça commence aujourd'hui*** **(1999)**

«Σε αυτή την εξαιρετική πρώτη του ταινία, ο Jean Devaivre εναλλάσσει το φανταστικό στοιχείο με την αστυνομική κομεντί, παρεμβάλλοντας σκηνές σε στιλ φιλμ νουάρ, θαυμάσια φωτογραφημένες με ονειρικά και νεορεαλιστικά πλάνα. Δεν διστάζει να αλλάξει σκηνοθετική άποψη στη μέση μιας σκηνής και να βάλει χαρακτήρες να απευθύνονται ξαφνικά στην κάμερα. Αντιπαραθέτει επίσης την εικόνα με τη μουσική του θαυμάσιου συνθέτη Joseph Kosma. Η εναρκτήρια σκηνή έχει περάσει στην κινηματογραφική ανθολογία, αφού ο σκηνοθέτης ενσωματώνει φαντασμαγορικές μαριονέτες σε μια απομίμηση κινηματογραφικού τρέιλερ. Οι διάλογοι του Jean-Paul Le Chanois είναι επίσης απολαυστικοί. Αριστοτεχνικές και οι ερμηνείες των Pierre Renoir, του Pierre Palau και κυρίως του Jean Tissier.»

Bertrand Tavernier

Εικόνες που συναρπάζουν

Ο Jean Devaivre ασχολήθηκε με το συγκεκριμένο είδος ταινιών προσπαθώντας να βρει νέους τρόπους αφήγησης. Όπως ο Jean Faurez, είναι ένα από τα αγνοημένα ταλέντα του γαλλικού κινηματογράφου που επισκιάστηκε από άλλους γνωστότερους σκηνοθέτες. Με τη *Γυναίκα της ενδέκατης ώρας* υπογράφει μια συναρπαστική, έξυπνη και αστεία ταινία. Με πραγματική ευχαρίστηση αναμειγνύει διάφορα είδη, από το αστυνομικό θρίλερ ως τη ρομαντική κομεντί με σφήνες στο φανταστικό. Σαστισμένος από τις αλλαγές στην οπτική γωνία και τις επιδρομές των χαρακτήρων μπροστά στην κάμερα, ο θεατής μόλις που προλαβαίνει τη δράση: είναι ένα αίνιγμα που σε κρατάει σε διαρκή αγωνία.

Το έξυπνο, εφευρετικό και ευφάνταστο σενάριο του Le Chanois και η σπιρτόζικη σκηνοθεσία του Devaivre στοιχειοθετούν μια διασκέδαση υψηλής ποιότητας και μας κάνουν να δικαιολογήσουμε το θαυμασμό που έτρεφε ο Jean Cocteau για την ταινία («οι εικόνες συναρπάζουν»). Με το ξεκίνημά της –ένα είδος διαφημιστικού τρέιλερ– που αποτελεί ασύλληπτο δεξιοτέχνημα, αμέσως κορυφώνεται η αγωνία. Ακολουθούν πολλές εκπλήξεις, παρμένες θαρρείς από θαυμαστές ιστορίες: ανήσυχοι ταχυδακτυλουργοί, ανώνυμες κατάρες, φρενοκομεία και σκοτεινά οικογενειακά μυστικά. Πέρα από την τελική έκβαση του αινίγματος, τα στοιχεία που κυρίως γοητεύουν είναι η περίπλοκη εξέλιξη της ιστορίας και τα αφηγηματικά κόλπα του Jean Devaivre: ιδιαίτερα η πολύ τολμηρή για την εποχή της μετωπική συνομιλία των ηθοποιών με την κάμερα.

Δεν υπάρχει καμία αντιστοιχία με άλλες γαλλικές ταινίες της εποχής, γεγονός που εξηγεί την τότε επιτυχία της αλλά και την εξαφάνισή της μέσα στη λήθη.

Aurélien Ferenczi

LA DAME D' ONZE HEURES
(Η γυναίκα της ενδέκατης ώρας)

του Jean Devaivre, 1947

Σκηνοθεσία: Jean Devaivre
Σενάριο: Jean Paul Le Chanois, από το ομώνυμο βιβλίο του Pierre Apestéguy
Φωτογραφία: René Gaveau
Μουσική: Joseph Kosma
Ηθοποιοί: Paul Meurisse, Micheline Francey, Jean Tissier, Pierre Louis, Junie Astor, Pierre Renoir, Gilbert Gil, Jean Debucourt, Jean Brochard, Pierre Palau
Παραγωγή: Neptune
Διάρκεια: 97', ασπρόμαυρη, 35mm

Ο Στανισλάς Όσκαρ Σεμινάριο, νεαρός εξερευνητής που μόλις επέστρεψε από την Αφρική, γνωστός και ως SOS, επισκέπτεται το σπίτι των φίλων του Πεσκάρα. Η οικογένεια περνάει μια φοβερή κρίση καθώς ο Ζεράρ, ο πατέρας, δέχεται μια σειρά από ανώνυμες επιστολές. Όταν πεθαίνει από δηλητηρίαση, ο SOS αναλαμβάνει χρέη ντετέκτιβ και αποφασίζει να ηγηθεί της έρευνας.

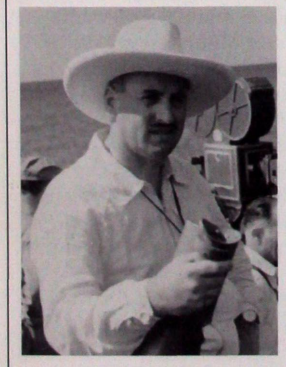

Jean Devaivre

Γεννήθηκε το 1912. Ξεκίνησε ως σκηνογράφος και πριν τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο δούλεψε ως βοηθός σκηνοθέτη δίπλα στους Pierre Colombier, Maurice Tourneur, Pierre Billon και Leo Joanon. Συμμετείχε στο μοντάζ των ταινιών *Boudu sauvé des eaux* (1932) του Jean Renoir (χωρίς ωστόσο να αναφέρεται το όνομά του στους συντελεστές) και *Cessez le feu* (1933) του Jacques de Baroncelli. Από το 1941 ως το 1947 γύρισε δώδεκα ταινίες μικρού μήκους. Το 1945 σκηνοθέτησε την πρώτη ταινία μεγάλου μήκους (*Le roi des resquilleurs*) και δύο χρόνια αργότερα ακολούθησε *Η γυναίκα της ενδέκατης ώρας*.

Φιλμογραφία

***Le roi des resquilleurs* (1945), *La dame d' onze heures* (*Η γυναίκα της ενδέκατης ώρας*, 1947), *La ferme des sept péchés* (1949), *Vendetta en Camargue* (1949), *L' inconnue de Montréal* (1950), *Ma femme, ma vache et moi* (1951), *Un caprice de Caroline chérie* (*Τα καπρίτσια της Καρολίνας*, 1952), *Alerte au Sud* (1953), *Le fils de Caroline chérie* (1954), *L' inspecteur aime la bagarre* (1956)**

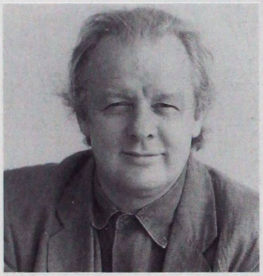

Jim Sheridan

Η φιλία του Jim Sheridan με τον Neil Jordan χρονολογείται από την εποχή που ήταν συμφοιτητές στο κολέγιο. Δούλεψαν μαζί στο θέατρο ως ηθοποιοί και σκηνοθέτες, στην αρχή με το θίασο «The Slot Players» και μετέπειτα με το «The Children's Tea Company». Εκείνη την εποχή κανείς τους δεν σκεφτόταν ότι θα μπορούσε να ζήσει από τον κινηματογράφο. Ως τα τέλη της δεκαετίας του '70, ο Sheridan αφοσιώθηκε στο θέατρο, δουλεύοντας στην Ιρλανδία, την Αμερική και την Κούβα, ενώ ο Jordan ασχολούνταν αποκλειστικά με τη συγγραφή βιβλίων, μέχρι το 1981 που γύρισε την *Αγγελική εκδίκηση*. Χρειάστηκε να περάσουν άλλα οκτώ χρόνια για το κινηματογραφικό ντεμπούτο του Sheridan, με την ταινία *Το αριστερό μου πόδι*. Ήταν η πρώτη ταινία ιρλανδικής παραγωγής που κέρδισε Όσκαρ Α΄ Ανδρικού (Daniel Day-Lewis) και Β΄ Γυναικείου Ρόλου (Brenda Fricker), ενώ το *Εις το όνομα του πατρός* βραβεύτηκε με τη Χρυσή Άρκτο στο Φεστιβάλ Βερολίνου το 1994. Θεωρείται ο πιο επιτυχημένος κινηματογραφιστής που ζει στην Ιρλανδία σήμερα. Την τελευταία δεκαετία δουλεύει ως σεναριογράφος, παραγωγός και σκηνοθέτης.

Φιλμογραφία

***My Left Foot* (*Το αριστερό μου πόδι*, 1989), *The Field* (*Το χωράφι*, 1990), *In the Name of the Father* (*Εις το όνομα του πατρός*, 1993), *The Boxer* (1997)**

Ο Sheridan θεωρεί την Αγγελική εκδίκηση *την πρώτη σημαντική ταινία που έγινε στην Ιρλανδία από Ιρλανδό σκηνοθέτη. Εμφανίστηκε στην κατάλληλη ιστορική στιγμή και ήταν η πρώτη ταινία που γυρίστηκε με την υποστήριξη του Ιρλανδικού Κέντρου Κινηματογράφου, αποδεικνύοντας ότι ο κινηματογράφος είναι μια καλή επένδυση.*

Η ταινία –κατά τον Sheridan– πέρα από το καθαρά καλλιτεχνικό επίπεδο (έξοχη ερμηνεία του Stephen Rea, θαυμάσια ολοκληρωμένη μουσική παρτιτούρα του Paddy Meegan, έξοχη φωτογραφία του Chris Menges, που συμβάλλει αποφασιστικά στην ποιοτική διάσταση της ταινίας) έχει να διδάξει πολλά. Η σοφή επιλογή του Jordan να μην καταπιαστεί ρεαλιστικά και μόνο με το ιρλανδικό ζήτημα και να κρατήσει απόσταση από τις ταραχές, μετατρέπει την ταινία σε αφήγηση ενός πεπρωμένου, περιγράφοντας το μεταφυσικό ταξίδι ενός ατόμου.

Ο Sheridan θυμάται την πρώτη φορά που είδε την ταινία και το πόσο πολύ χάρηκε για αυτή την πρώτη σκηνοθετική δουλειά του Jordan που του έδωσε το έναυσμα να μπει και αυτός στο χορό.

Η Αγγελική εκδίκηση *έμεινε παραγνωρισμένη για χρόνια στην Ιρλανδία. Για τον Sheridan φταίει το γεγονός ότι ο Jordan, αμέσως μετά, πήγε να δουλέψει στην Αγγλία. Ωστόσο ο Sheridan πιστεύει ότι άνοιξε το δρόμο για την άνθιση της ντόπιας κινηματογραφικής παραγωγής κατά την περασμένη δεκαετία.*

Πορεία προς την κάθαρση

Η *Αγγελική εκδίκηση* είναι η πρώτη ταινία που γυρίστηκε με την υποστήριξη του νεοσύστατου Ιρλανδικού Κέντρου Κινηματογράφου, το 1981. Ο σκηνοθέτης του *Excalibur* (*Εξκάλιμπερ*, 1981) John Boorman αποδείχθηκε ένας από τους σημαντικούς συντελεστές της ταινίας καθώς ήταν ο παραγωγός και εκείνος που εξασφάλισε το μεγαλύτερο μέρος του προϋπολογισμού από το τότε ανερχόμενο βρετανικό τηλεοπτικό κανάλι Channel 4. Πάνω από όλα, όμως, ο Boorman πρόσθεσε αξιοπιστία και κύρος στην παραγωγή της ταινίας ενός πρωτοεμφανιζόμενου σκηνοθέτη, σε μια εποχή που η τοπική κινηματογραφική παραγωγή έμοιαζε αδύνατη. Η ιστορία της ταινίας βασίζεται στην υπόθεση του φόνου μελών του συγκροτήματος *Miami Showband* καθώς επέστρεφαν από μια συναυλία στη Βόρεια Ιρλανδία. Ως παλιός μουσικός που είχε περάσει με το δικό του συγκρότημα από τα ίδια μέρη, ο Jordan σοκαρίστηκε από το τραγικό γεγονός.

Η *Αγγελική εκδίκηση* περιγράφει τη βίαιη πορεία προς την κάθαρση ενός σαξοφωνίστα, του Ντάνι (έξοχος στο ρόλο ο Stephen Rea), στη σκιά των πολιτικών ταραχών στη Βόρειο Ιρλανδία. Η οργή που νιώθει, τον σπρώχνει σε ένα ταξίδι εκδίκησης που θα τον οδηγήσει με τρόπο διφορούμενο στην αυτοκαταστροφή αλλά και στη σωτηρία. Ο Ντάνι ανταλλάσσει το σαξόφωνό του με ένα πυροβόλο όπλο που πέφτει μοιραία στα χέρια του και αποδεικνύεται εξίσου ικανός. Η εναλλαγή στη χρήση των δύο οργάνων προσδίδει στον αγγλικό τίτλο της ταινίας ένα βαθύτερο νόημα, καθώς ο Ντάνι, διχασμένος ανάμεσα στις αντίθετες ερμηνείες της λέξης angel, ταυτίζεται άλλοτε με χερουβείμ και άλλοτε με άγγελο της εκδίκησης.

ANGEL
(Αγγελική εκδίκηση)

του Neil Jordan, 1982

Σκηνοθεσία-Σενάριο: Neil Jordan
Φωτογραφία: Chris Menges
Σκηνικά: John Lucas
Κοστούμια: Janet O' Leary
Μουσική: Keith Donald
Μοντάζ: Pat Duffner
Ηθοποιοί: Stephen Rea, Honor Heffernan, Donal McCann, Veronica Quilligan, Adam Devlin, Peter Caffrey, Ray McAnally
Παραγωγή: John Boorman για την Motion Picture Company (Ιρλανδία), με τη συνεργασία του Irish Film Board και του Channel 4.
Διάρκεια: 92', έγχρωμη, 35mm

Το εκρηκτικό σκηνοθετικό ντεμπούτο του Neil Jordan με τη βοήθεια της εκπληκτικής φωτογραφίας του Chris Menges μας μεταφέρει σε μια ατμόσφαιρα μαγικού ρεαλισμού, καθώς μας διηγείται την ιστορία ενός σαξοφωνίστα που μεταμορφώνεται σε άγγελο-εκδικητή. Ο Ντάνι είναι σαξοφωνίστας σε ένα μικρό συγκρότημα. Μετά από μια συναυλία, γίνεται μάρτυρας του φόνου του μάνατζέρ του και μιας μουγκής κοπέλας με την οποία μόλις είχαν αρχίσει να βγαίνουν μαζί. Προσπαθώντας να ακολουθήσει τα ίχνη των δολοφόνων και να απαντήσει στην απλή ερώτηση «γιατί», ξεκινά μια βίαιη αναζήτηση για λύτρωση μέσα στα αστικά και αγροτικά τοπία της Βόρειας Ιρλανδίας.

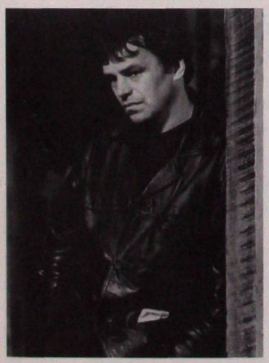

Neil Jordan

Γεννήθηκε στό Κάουντι Σλάιγκο το 1950 και έχει καθιερωθεί ως ένας από τους καλύτερους σκηνοθέτες της εποχής μας. Οι ταινίες του διακρίνονται από έναν σχεδόν μαγικό ρεαλισμό αλλά και σουρεαλισμό μερικές φορές, καθώς και από μια εμμονή στα θέματα της σεξουαλικότητας, της βίας και της ζωής στη σύγχρονη Ιρλανδία. Η ταινία του *Το παιχνίδι των λυγμών* έχει κερδίσει το Όσκαρ Σεναρίου και ο *Μάικλ Κόλινς* το Χρυσό Λιοντάρι, στη Βενετία το 1996. Πριν ασχοληθεί με τον κινηματογράφο ήταν πετυχημένος συγγραφέας. Η συλλογή μικρών ιστοριών *Night in Tunisia* διακρίθηκε με το βραβείο The Guardian Fiction Prize. Πριν την *Αγγελική εκδίκηση* σκηνοθέτησε ένα ντοκιμαντέρ για τα γυρίσματα της ταινίας του John Burman *Excalibur*.

Φιλμογραφία

***The Making of Excalibur* (ντοκ., 1981), *Angel* (*Αγγελική εκδίκηση*, 1982), *The Company of Wolves* (*Η παρέα των λύκων*, 1984), *Mona Lisa* (*Μόνα Λίζα*, 1985), *High Spirits* (*Πανδαιμόνιο*, 1988), *We're No Angels* (*Δεν είμαστε άγγελοι*, 1989), *The Miracle* (1992), *The Crying Game* (*Το παιχνίδι των λυγμών*, 1992), *Interview With a Vampire* (*Συνέντευξη με έναν βρυκόλακα*, 1994), *Michael Collins* (*Μάικλ Κόλινς, ο επαναστάτης*, 1996), *The Butcher Boy* (1997), *In Dreams* (1997), *The End of the Affair* (*Το τέλος μιας σχέσης*, 2000)**

Gianni Amelio

Γεννήθηκε το 1945 στο Σαν Πιέτρο Ματζιζάνο της επαρχίας Καταντζάρο και σπούδασε φιλοσοφία. Αφού παρακολούθησε μαθήματα στο Centro Sperimentale di Cinematografia, άρχισε την καριέρα του στον κινηματογράφο ως βοηθός σκηνοθέτη, δουλεύοντας δίπλα στους Gianni Puccini, Anna Gobbi, Andrea Frezza και Liliana Cavani. Το 1970 σκηνοθέτησε την πρώτη του ταινία, το *La fine del gioco*. Δούλεψε αρχικά στην τηλεόραση, όπου σκηνοθέτησε αρκετές σημαντικές ταινίες που ήταν παραγωγές της ιταλικής τηλεόρασης. Το κινηματογραφικό του ντεμπούτο έγινε με την ταινία *Colpire al cuore* (1983), μια ανάλυση πάνω στην τρομοκρατία. Το 1990 η ταινία του *Porte aperte*, η οποία προτάθηκε για Όσκαρ Καλύτερης Ξένης Ταινίας, τον έκανε γνωστό διεθνώς. Με το *Il ladro di bambini* (1992) κέρδισε το Ειδικό Βραβείο της Επιτροπής του Φεστιβάλ των Καννών καθώς και το Felix Καλύτερης Ευρωπαϊκής Ταινίας. Δύο χρόνια αργότερα με το *Lamerica* κέρδισε το βραβείο Καλύτερης Σκηνοθεσίας στο Φεστιβάλ της Βενετίας καθώς και το Felix Καλύτερης Ευρωπαϊκής Ταινίας. Το 1998 η ταινία του *Cosi ridevano* κέρδισε στη Βενετία το Χρυσό Λιοντάρι.

Φιλμογραφία

***La fine del gioco* (1970), *La città del sole* (1973), *Bertolucci secondo il cinema* (ντοκ.,1976), *La morte al lavoro* (1978), *Effetti speciali* (1978), *Il piccolo Archimede* (1979), *Colpire al cuore* (1983), *I ragazzi di via Panisperna* (1988), *Porte aperte* (1990), *Il ladro di bambini* (*Ο κλέφτης των παιδιών*, 1992), *Lamerica* (1994), *Cosi ridevano* (1998)**

«Διάλεξα την ταινία αυτή για να ξεπληρώσω ένα χρέος στον Vittorio Cottafavi, το πιο παράξενο χρέος της ζωής μου. Γύρω στα τέλη της δεκαετίας του '70 είχα προτείνει πολλές φορές στη RAI τη μεταφορά στην οθόνη του βιβλίου του Cesare Pavese Ο διάβολος στους λόφους. *Μετά από συνεχόμενες αρνήσεις, μαθαίνω ότι τελικά η ταινία θα γυριστεί από τον Vittorio Cottafavi. Δέχθηκα το νέο πολύ καλύτερα από ό,τι θα μπορούσε να φανταστεί κανείς, κυρίως εξαιτίας του θαυμασμού που έτρεφα για τον Cottafavi. Μήνες αργότερα, όλως τυχαίως συνάντησα τον Cottafavi στο δρόμο. Εκείνο το απόγευμα λοιπόν, ο Vittorio Cottafavi, ο σεβαστός σκηνοθέτης, ο ευγενικός και φινετσάτος κύριος, ήρθε ξαφνικά δίπλα μου και πιάνοντάς με από το γιακά, άρχισε να με αποκαλεί "προδότη", "δειλό", "ρεμάλι" και "μπάσταρδο". Δεν καταλάβαινα τι είχα κάνει και έχασα τα λόγια μου. Τότε ο Vittorio με κοίταξε στα μάτια, άφησε το γιακά μου και άρχισε να γελά: έκανε πλάκα. Με αγκάλιασε από τους ώμους, με κέρασε ένα ποτό και μου αποκάλυψε το μυστήριο: "Έμαθα ότι ήθελες να κάνεις εσύ την ταινία, ότι είχες ήδη αρχίσεις να γράφεις και πως ήταν κάτι πολύ σημαντικό για σένα. Γιατί στο διάβολο δεν την έκανες και την άφησες να γλιστρήσει από τα χέρια σου; Ξέρεις βέβαια σε ποιανού χέρια έπεσε: στα δικά μου. Εξαιτίας σου έκανα τη χειρότερη ταινία της ζωής μου. Γι' αυτό λοιπόν μου χρωστάς μια ταινία..."*
Υπάρχουν πολλοί καλοί λόγοι για να θυμάται κανείς σήμερα τον Vittorio Cottafavi, ένας για κάθε ταινία που μας άφησε. Κατά τη γνώμη μου μερικές από αυτές είναι αληθινά αριστουργήματα.»

Gianni Amelio

«Διδάσκουν διασκεδάζοντας»

Οι ιστορικο-θεαματικές ταινίες του Cottafavi μπορεί να στοχεύουν στο πλατύ κοινό, να βρίθουν από τα τυπικά κλισέ του είδους, από συμβολικές καταστάσεις και εύκολα αναγνωρίσιμους χαρακτήρες, αλλά μπορούν να συνδράμουν στην ανάπτυξη ενός γενικευμένου φιλοσοφικού λόγου, ανοιχτού σε πολλαπλές ερμηνείες. Ίσως γιατί αυτές οι εμπορικές ταινίες επιτρέπουν τη μετάδοση ορισμένων ηθικών αξιών, ενός παγκόσμιου οράματος. Κατά ένα μεγάλο μέρος, το χρέος τους είναι να «διδάσκουν διασκεδάζοντας», να κάνουν τους ανθρώπους να συλλογιστούν πάνω σε προβλήματα και γεγονότα όχι τόσο ιστορικά (με την έννοια του ιστορικού δεδομένου με τις ακριβείς συντεταγμένες, τις οποίες συχνά το κοινό αγνοεί) όσο υπαρξιακά (καθώς μπορούν να επεκταθούν σε διάφορα ανθρώπινα και κοινωνικά πλαίσια). Γι' αυτό, τέτοιες ταινίες αφορούν πάνω από όλα στη σύγχρονη εποχή στην οποία ανήκουν, όπως άλλωστε οι θεατές στους οποίους απευθύνονται.

Gianni Rondolino

Στις *Λεγεώνες της Κλεοπάτρας* προσπάθησα να εξετάσω το ζήτημα του θανάτου μέσα από την ιστορική του σκοπιά, σε μια χρωματική συμφωνία που λογαριάζει τη μεταφυσική παρουσία του θανάτου: ο θάνατος ενός σημαντικού προσώπου είναι κατά κάποιον τρόπο και θάνατος όλων των σημαντικών προσώπων.
Στις ιστορικές ταινίες μου προσπαθούσα πάντοτε να απομυθοποιήσω τον ήρωα, να τον υποβιβάσω στην ταπεινή ανθρώπινη διάστασή του και μετά να τον ελευθερώσω από τα όρια των δυνατοτήτων του για να τον παρατηρήσω μέσα στην απέραντη ανθρώπινη φύση που ο Θεός δημιούργησε.

Vittorio Cottafavi

LE LEGIONI DI CLEOPATRA (Οι λεγεώνες της Κλεοπάτρας)

του Vittorio Cottafavi, 1959

Σκηνοθεσία: Vittorio Cottafavi
Σενάριο: Vittorio Cottafavi, E. De Concini, Giorgio Cristallini, Arnaldo Marrosu, Antonio Simont
Φωτογραφία: Mario Pacheco
Μουσική: Renzo Rossellini
Μοντάζ: Luciano Cavalieri, Julio Peña, Léonide Azar
Παραγωγή: Virgilio De Blasi, Italo Zingarelli (Alexandra), Robert De Nesle (Lyre, Παρίσι), Athenea (Μαδρίτη)
Ηθοποιοί: Ettore Manni, Linda Cristal, George Marchal, Conrrado Sanmartín, Maria Mahor, Alfredo Mayo, Mino Doro, Andrea Aureli, Daniela Rocca, Salvatore Furnari
Διάρκεια: 98′, ασπρόμαυρη, 35mm

Ο Οκτάβιος στέλνει κρυφά στην Αλεξάνδρεια τον σύμβουλό του Κουρίντιο, παλιό συμπολεμιστή του Αντώνιου, σε μια τελευταία προσπάθεια για ειρήνευση. Στην πόλη, ο Κουρίντιο συναντά τη Βερενίκη, μια μυστηριώδη χορεύτρια, την οποία ερωτεύεται. Η Βερενίκη είναι στην πραγματικότητα η Κλεοπάτρα, η οποία ζει διπλή ζωή χρησιμοποιώντας αυτό το όνομα. Στη συνέχεια γνωρίζει την Μαριάμν, η οποία τον ερωτεύεται όταν εκείνος απελευθερώνει το σκλάβο αδελφό της. Ο Αντώνιος, μη μπορώντας να γυρίσει πίσω, αρνείται την ειρηνευτική πρόταση και πορεύεται προς την τραγική του μοίρα. Η Κλεοπάτρα είναι διχασμένη ανάμεσα στα αισθήματά της για τον Κουρίντιο (και την πιθανότητα να ζήσει ελεύθερα), την πίστη της στον Αντώνιο αλλά και το πεπρωμένο της ως βασίλισσα. Η απόφαση είναι επώδυνη αλλά το καθήκον προς στην χώρα της νικά: η Κλεοπάτρα αφήνει τον Κουρίντιο στα χέρια των παλατιανών (αλλά κρυφά ειδοποιεί τους φίλους του για να τον σώσουν) και επιστρέφει στον Αντώνιο. Μετά την ήττα και μια μάταιη προσπάθεια να σώσει τη ζωή του αγαπημένου της προσφέροντας τον εαυτό της στο νικητή, η Κλεοπάτρα, αντικρίζοντας το πτώμα του Αντώνιου, αντιλαμβάνεται ότι η επιλογή της ήταν η σωστή. Είναι όμως αργά: το μόνο που της απομένει να κάνει είναι να συναντήσει τον αγαπημένο της στο θάνατο.

Vittorio Cottafavi

Γεννήθηκε στη Μόντενα το 1914 και πέθανε στη Ρώμη το 1999. Αφού αποφοίτησε από το Centro Sperimentale di Cinematografia, άρχισε να εργάζεται στον κινηματογράφο κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '30 ως σεναριογράφος και από το 1943 ως σκηνοθέτης. Στη δεκαετία του '50 τα μελοδράματά του, όπως η *Traviata '53*, γνώρισαν μεγάλη επιτυχία και απέσπασαν εξαιρετικές κριτικές από γαλλικά κινηματογραφικά περιοδικά («Cahiers du Cinéma» και «Positif»). Στη δεκαετία του '60 είχαν εξίσου μεγάλη επιτυχία και οι ιστορικές του ταινίες και κυρίως οι *Λεγεώνες της Κλεοπάτρας* και το *Ercole alla Conquista di Atlantide*. Μένοντας πιστός στις επιταγές του κοινού, κατάφερνε να εισάγει καλλιτεχνικές αναφορές με χιούμορ και ειρωνεία. Η εμπορική αποτυχία της ταινίας *I cento Cavalieri* (1964), μια περιπέτεια με μπρεχτική δομή, τον έκανε να εγκαταλείψει τον κινηματογράφο και να αφοσιωθεί στην πετυχημένη συγγραφή σεναρίων για την τηλεόραση, διασκευάζοντας κλασικά θεατρικά και λογοτεχνικά έργα.

Επιλεκτική φιλμογραφία

***Il boia di Lilla* (*Ο δήμιος της Λίλλης*, 1953), *Traviata '53* (1953), *Avanzi di galera* (*Απόφοιτοι των φυλακών*, 1955), *Nel gorgo del peccato* (*Στον ίλιγγο της διαφθοράς*, 1955), *Una donna libera* (*Ελεύθερες γυναίκες*, 1956), *La rivolta dei gladiatori* (*Η επανάστασις των μονομάχων*, 1958), *Le legioni di Cleopatra* (*Οι λεγεώνες της Κλεοπάτρας*, 1960), *Messalina venere imperatrice* (*Μεσσαλίνα*, 1960), *La vendetta di Ercole* (*Η εκδίκησις του Ηρακλέους*, 1960), *Le vergini di Roma* (*Οι παρθένες της Ρώμης*, 1960), *Ercole alla conquista di Atlantide* (*Ο Ηρακλής κατακτά την Ατλαντίδα*, 1961), *I cento Cavalieri* (1964)**

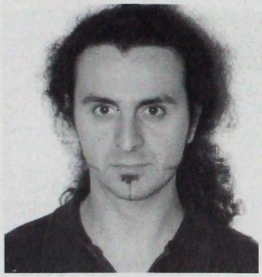

Donato Rotunno

Γεννήθηκε το 1966. Σπούδασε σκηνοθεσία στο Institut des Arts et de Diffusion στην Λουβέν-λα-Νέβ και εργάστηκε ως βοηθός παραγωγής, μοντέρ και βοηθός σκηνοθέτη σε διαφημιστικές ταινίες και ντοκιμαντέρ. Το 1992 γράφει το σενάριο και σκηνοθετεί την πρώτη του μικρού μήκους ταινία *Nebbiolo Rosso* που απέσπασε το βραβείο καλύτερης ταινίας στο 7ο Διεθνές Φεστιβάλ στη Νamúr και διακρίθηκε σε άλλα διεθνή φεστιβάλ. Το 1994 ιδρύει την εταιρία παραγωγής Tarantula με έδρα το Λουξεμβούργο και μέχρι σήμερα ασχολείται με την παραγωγή και σκηνοθεσία ταινιών μικρού μήκους, τηλεοπτικών παραγωγών, ντοκιμαντέρ και διαφημιστικών σποτ.

Φιλμογραφία

Fishtrip **(μικ. μηκ., 1997),** ***Terra mia*** **(ντοκ., 1998),** ***L' homme qui réfléchissait le monde*** **(ντοκ., 1999)**

«Στη σχετικά σύντομη ιστορία του κινηματογράφου του Λουξεμβούργου, το Troublemaker, *χωρίς αμφιβολία, σημάδεψε τους ανθρώπους της γενιάς μου. Βλέποντας την ταινία, πέρα από τη συμπάθεια που νιώσαμε για τους χαρακτήρες, ταυτιστήκαμε με την όλη διαδικασία της κινηματογραφικής παραγωγής.*

Ίσως να ταιριάζει περισσότερο γι' αυτή την ταινία μια κοινωνιολογική ανάλυση, παρά μια κινηματογραφική κριτική, αλλά και μέσα σε αυτή τη λογική προτιμώ να βασιστώ στις έντονες αναμνήσεις που έχω από τη διετία 1986-1987, στη θερμή υποδοχή που επεφύλαξε το κοινό στην ταινία, και λίγο πριν, όταν ο σκηνοθέτης Andy Bausch αναστάτωνε την πρωτεύουσα γυρίζοντας την περίεργη ταινία του.

Ήταν εντυπωσιακός αυτός ο μακρυμάλλης τύπος με τα γένια και το καπέλο του μπέιζμπολ, που γέμιζε χαρτοπετσέτες εστιατορίων και σουβέρ μπύρας με σχέδια και διαλόγους από την ταινία...

Όλοι ονειρεύονταν, όπως και οι βασικοί χαρακτήρες, το αμερικανικό όνειρο, το Χόλιγουντ. Παρά τις εμφανείς σε τελική ανάλυση αναφορές στον αμερικανικό κινηματογράφο, η ταινία αντικατόπτριζε την πραγματικότητα της ζωής στο Μεγάλο Δουκάτο και γι' αυτό μπόρεσε να αγγίξει τις καρδιές του κοινού.

Όταν βγήκε στις αίθουσες έκοψε συνολικά 15 χιλιάδες εισιτήρια (αριθμός ίσως ασήμαντος για τα ευρωπαϊκά δεδομένα αλλά ιστορικός για το Λουξεμβούργο), ξεπερνώντας πολλές αμερικανικές υπερπαραγωγές. Το Troublemaker *είναι η πρώτη ταινία από το Λουξεμβούργο που έκανε διεθνή καριέρα. Δεν αποτελεί κάποιο σταθμό στην ιστορία του παγκόσμιου κινηματογράφου αλλά –όπως πολλές άλλες χαμηλού προϋπολογισμού ταινίες– αποδεικνύει πως μια επιτυχία μπορεί να εμπνεύσει και να βοηθήσει πολλούς ανθρώπους στο να βρουν την κλίση τους.»*

Donato Rotunno

Η απάντηση του Λουξεμβούργου στους Blues Brothers

Το *Troublemaker* είναι η πρώτη μεγάλη διεθνής εμπορική επιτυχία που μας έρχεται από το Λουξεμβούργο. Πρόκειται για μια περιπέτεια γεμάτη χιούμορ που κατά την προβολή της στις αίθουσες της πόλης του Λουξεμβούργου προσέλκυσε περισσότερο κόσμο από τις εμπορικές αμερικανικές ταινίες όπως οι *Αδιάφθοροι* και το *Wall Street*. Το International Film Guide τη χαρακτήρισε ως «την απάντηση του Λουξεμβούργου στους *Blues Brothers*, μια

άνευ προηγουμένου και απόλυτα διασκεδαστική παραγωγή.

Το κόστος παραγωγής των 220.000 δολαρίων μπορεί να φαίνεται μικροσκοπικό για τα χολιγουντιανά δεδομένα, αλλά ο σκηνοθέτης Andy Bausch αποδεικνύεται αρκετά εφευρετικός. Καταφέρνει να αποσπάσει εξαιρετικές ερμηνείες από τους ηθοποιούς του και πετυχαίνει να προσφέρει στο θεατή θεαματικές σκηνές με αυτοκίνητα, οδηγούς και όπλα που του παρείχε η ίδια η αστυνομία.

Washington Times, Ιούνιος 1989

TROUBLEMAKER

του Andy Bausch, 1988

Σκηνοθεσία: Andy Bausch
Σενάριο: Andy Bausch, Jean-Michel Treinen
Φωτογραφία: Klaus Peter Weber
Μουσική: Guy Schmit
Μοντάζ: Monika Solzbacher
Ηθοποιοί: Thierry Van Werveke, Ender Frings, Nicole Max, Jochen Senf, Conny Scheel, Marie-Christine Faber, Fernand Mathes, Marc Oligner, Georges Petro
Παραγωγή: Andy Bausch, Armand Strainchamps, Martin Bucchorn
Διάρκεια: 98′, έγχρωμη, 35mm

Ο Τσακ, ένας επαρχιώτης ταραχοποιός που εξέτισε κάποια χρόνια και περιμένει την αποφυλάκισή του και ο Ζακ, ένας φωνακλάς φυλακισμένος που θέλει να τον αποκαλούν Τζόνι Σικάγο συναντιούνται τυχαία, μπροστά στην πόρτα του ψυχιατρικού τμήματος της φυλακής του Λουξεμβούργου και φιλονικούν. Ανακαλύπτουν, όμως, ότι έχουν ένα κοινό όνειρο: την Αμερική. Ούτε το κορίτσι του Τζόνι αλλά ούτε και ο δικηγόρος τους καταφέρνουν να τους λογικέψουν. Την επομένη της αποφυλάκισής τους, ο Τζόνι επισκέπτεται με τον καινούργιο φίλο του, τον Έρβιν, τον επονομαζόμενο «ποντίκι», ο οποίος τους δίνει όπλα για να ληστέψουν μια τράπεζα. Με ένα κλεμμένο αυτοκίνητο και δανεικά όπλα ξαφρίζουν την τράπεζα. Μια ληστεία με πίστωση...

Andy Bausch

Γεννήθηκε και μεγάλωσε στην Ντυντελάνζ, μια μικρή πόλη του Λουξεμβούργου. Αυτοδίδακτος κινηματογραφιστής, άρχισε να πειραματίζεται με φιλμάκια Super 8 από τον καιρό που πήγαινε σχολείο. Το 1984 και αφού διέκοψε τις σπουδές του στις Καλές Τέχνες, αποφασίζει –παρά τις ελάχιστες πιθανότητες– να γίνει ο πρώτος λουξεμβουργιανός σκηνοθέτης κινηματογράφου που θα ζει και θα δουλεύει στην πατρίδα του. Μέχρι τότε η κινηματογραφική βιομηχανία ήταν ανύπαρκτη και δεν υπήρχαν κρατικά κονδύλια, σχολές ή στούντιο. Πολλοί από τους ανθρώπους που ασχολούνται σήμερα με τον κινηματογράφο άρχισαν συμμετέχοντας σε κάποια από τις χαοτικές παραγωγές του Andy Bausch. Μετά από μερικές πειραματικές ταινίες μικρού μήκους και την πρώτη ταινία του *Gwyncilla, Legend of Dark Ages*, ο Bausch καταφέρνει να διεισδύσει στη διεθνή κινηματογραφική αγορά με το *Troublemaker*, την πρώτη cult ταινία από το Λουξεμβούργο που προβλήθηκε στο εμπορικό κινηματογραφικό κύκλωμα και σε ξένα τηλεοπτικά δίκτυα και τιμήθηκε με διεθνή βραβεία. Η επόμενη ταινία του, το *A Wopbopaloobop a Lopbamboom* (1989), προβλήθηκε στο Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης στη Νέα Υόρκη και κέρδισε το βραβείο καλύτερης σκηνοθεσίας νέου σκηνοθέτη στο Φεστιβάλ του Σαν Σεμπαστιάν. Στη συνέχεια και μέχρι το 1995, έζησε στη Γερμανία δουλεύοντας σε τηλεοπτικές παραγωγές. Το 1997 σκηνοθετεί το δεύτερο μέρος του *Troublemaker*, το *Back in trouble* και ιδρύει τη δική του εταιρία παραγωγής. Αυτή τη στιγμή είναι ο μοναδικός σκηνοθέτης του Λουξεμβούργου που ενδιαφέρεται να γυρίσει ταινίες στη γλώσσα του.

Φιλμογραφία

***One Reel Picture Show* (1983), *Gwyncilla, Legend of the Dark Ages* (1986), *Troublemaker* (1988), *A Wopbopaloobop a Lopbamboom* (1989), *Tanz auf dem Seil. Ex und Hopp* (1990), *Mit tödlicher Sicherheit* (1991), *Thés dansants, Three Shake-a-leg Steps to Heaven* (1993), *5 Millionen und ein paar Zerquetschte* (1994), *Back in Trouble* (1996), *Letters Unsent* (1997), *Rockin' Warriors* (1998), *Electric Theater* (1999)**

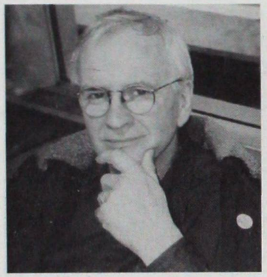

Johan van der Keuken

Γεννήθηκε στο Άμστερνταμ το 1938. Άρχισε να πειραματίζεται με τη φωτογραφία σε ηλικία δώδεκα ετών και το 1955 δημοσίευσε το πρώτο του άλμπουμ με τίτλο «We are 17». Το 1956 κέρδισε μια υποτροφία για να σπουδάσει στο IDHEC στο Παρίσι. Από τότε, η καριέρα του ως κινηματογραφιστή αναπτύχθηκε γύρω από το θέμα της «αντίληψης της πραγματικότητας». Έχει ασχοληθεί με την κινηματογραφική κριτική και από το 1977 διατηρεί μόνιμη στήλη στην ολλανδική εφημερίδα Skrien. Έχει διδάξει σε σεμινάρια σε πολλές ευρωπαϊκές πόλεις και στη Νέα Υόρκη, στο Ευρωπαϊκό Κολέγιο Κινηματογράφου της Δανίας και στο Ινστιτούτο Καλών Τεχνών της Καλιφόρνια, στις ΗΠΑ.

Επιλεκτική φιλμογραφία
De Tijd **(1984),** ***The Mask*** **(1990),** ***Amsterdam Global Village*** **(1996),** ***To San Fotostudio*** **(1997),** ***De grote vacantie*** **(1999)**

Τρία ομόκεντρα διαστήματα

«Οι μάρτυρες βρίσκονται στο μεσαίο κύκλο. Συγκρίνουν τις σημειώσεις τους, ανταλλάσσουν τις γνώμες τους, τις απόψεις τους για τα γεγονότα, τα αισθήματά τους για το κεντρικό πρόσωπο: την ύποπτη. Ο εξωτερικός κύκλος αποτελείται από έναν αριθμό θραυσμάτων, αποσπασματικοί χώροι, μέρη: δωμάτια, κουζίνες, εργασιακούς χώρους, που οι μάρτυρες εγκαταλείπουν για να παρευρεθούν στη δίκη. Σε αυτό τον εξωτερικό κύκλο αναπαριστώνται διάφορες καταστάσεις που χαρακτηρίζουν τη διαφορετική κοινωνική προέλευση των μαρτύρων.

Η ύποπτη είναι στον κύκλο που βρίσκεται στο κέντρο. Μιλάει για τον εαυτό της στο τρίτο πρόσωπο. Οι απαντήσεις της μοιάζουν άλλοτε να αντικρούουν τις κατηγορίες και άλλοτε να φαίνονται αποδεκτές από τους μάρτυρες. Οι λέξεις εκτοξεύονται σε πολλούς στόχους ταυτόχρονα, οι άνθρωποι είναι στο σκοτάδι και καμιά πραγματικότητα δεν είναι αρκετά σαφής για να οδηγήσει σε μια ομόφωνη απόφαση. Γι' αυτό το λόγο και μόνο η γυναίκα στο κέντρο είναι τόσο ένοχη, όσο και οποιοσδήποτε που κρατάει απόσταση από τον εαυτό του, απομονωμένος από λέξεις αμφιβόλου σημασίας. Δεν μπορεί να μιλήσει, μονάχα να ζωγραφίσει, αλλά και σε αυτό ακόμα αποτυχαίνει.

Το θέμα που αναπτύσσει εδώ ο Frans van de Staak, δανεισμένο από ένα κείμενο της Lidy Marissing, φέρνει αμέσως στο μυαλό τη Δίκη του Franz Kafka. Συγκαταλέγεται δε στη μεγάλη παράδοση των δικαστικών ταινιών. Πρόκειται για μυθοπλασία; Νομίζω πως ναι. Ωστόσο, ο Van de Staak προχωρά παραπέρα, ερευνώντας μερικά βασικά στοιχεία: πώς κινείται κάποιος μέσα σε ένα δωμάτιο, πώς απευθύνεται σε κάποιον άλλο, ποιος είναι αυτός ο άλλος, πώς είναι το δωμάτιο; Είναι μια σκηνοθεσία όπου το προφανές ανακαλύπτεται ξανά. Μια έρευνα. Με άλλα λόγια, μια δίκη.»

Johan van der Keuken

Η σημασία των πραγμάτων

Ο Frans van de Staak αποτελεί μια ξεχωριστή περίπτωση για τον ολλανδικό κινηματογράφο, παρόμοια με εκείνη του Jacques Firmin Vogelaar για τη λογοτεχνία και του θιάσου Discordia για το θέατρο. Για μερικούς είναι ένας άγιος ή τουλάχιστον ένα πρότυπο. Για άλλους είναι ένας περιθωριακός που πειραματίζεται συνεχώς πάνω στην ίδια αφηγηματική βάση.

Η λογική της δομής της ταινίας προκαλεί την περιέργεια. Ο ανακριτής μπορεί να είναι ένας αστυνομικός, ένας δικαστικός ή ένας ψυχίατρος. Στη διάρκεια των συνεντεύξεων η γυναίκα ζωγραφίζει με κιμωλία τη γνώμη της. Εικοσιέξι μάρτυρες λένε τη γνώμη τους για εκείνη, ο ένας μετά τον άλλο, έπειτα ανοίγουν την πόρτα του σπιτιού τους, βγαίνουν στο δρόμο (τα μοναδικά εξωτερικά πλάνα της ταινίας) και μετά ένας-ένας επιστρέφουν στο δωμάτιο της ανάκρισης.

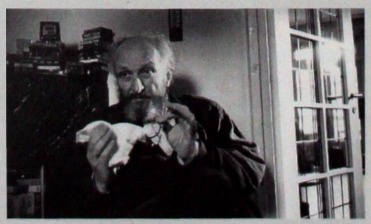

Η προσοχή του θεατή εστιάζει σε ένα από τα χαρακτηριστικά της τέχνης του van de Staak: στη σημασία των πραγμάτων που, άλλες ταινίες με πιο περίπλοκο θέμα, θα θεωρούσαν δευτερεύοντα. Αναρωτιόμαστε για το εσωτερικό των σπιτιών, τη σχέση τους με τους ιδιοκτήτες και τα ρούχα τους (πριν βγουν από το σπίτι φόρεσαν ή όχι πανωφόρι;). Πώς περπατά κάποιος στο δρόμο και τι μας λέει αυτό σχετικά με την αξιοπιστία του ως μάρτυρα; Τα *Σημάδια καπνού* δεν είναι μόνο μια ακόμη ταινία στη φιλμογραφία του Frans van de Staak αλλά πάνω από όλα ένα πανόραμα της πόλης του Άμστερνταμ και των κατοίκων του το 1991. Σε 50 χρόνια μπορεί να θεωρείται ένα ντοκιμαντέρ υψίστης σημασίας.

Hans Beerekamp

ROOKSPOREN (Σημάδια καπνού)

του Frans van de Staak, 1992

Σκηνοθεσία: Frans van de Staak
Σενάριο: Frans van de Staak, βασισμένο στο βιβλίο της Lidy van Marissing *De Vrouw die een rookspoor achterliet*
Φωτογραφία: Bernd Wouthuysen
Σκηνικά: Alfred Bueno, Chris Uiterwijk
Κοστούμια: Bernadette Corstens
Μουσική: Bernard Kunnekink, Wim Jonas
Ήχος: Piotr van Dijk, Marcus Nijssen
Μοντάζ: Hanneke Stark, Frans van de Staak
Ηθοποιοί: Marlies Heuer, Peter Blok, Wim Meuwissen, Hildegard Draayer, Andrea den Haring, Rein Bloem, Sacha Bulthuis, Anke van 't Hoff, Thom Hoffman
Παραγωγή: Ab Praamstra
Διάρκεια: 105', έγχρωμη, 35mm

Ο κεντρικός χαρακτήρας είναι μια γυναίκα δίχως όνομα που έρχεται αντιμέτωπη με έναν ανακριτή. Εικοσιέξι μάρτυρες (ένας για κάθε γράμμα της ολλανδικής αλφαβήτου) διαδέχονται ο ένας τον άλλο. Η ταυτότητα του ανακριτή είναι ακαθόριστη, όπως άλλωστε και η θέση του απέναντι στη γυναίκα, αφού πότε την αντιμετωπίζει αυστηρά (κατηγορούμενη, θύμα, αντίπαλη, σύντροφος;) και πότε καλόβουλα. Η ταυτότητα των μαρτύρων είναι επίσης ασαφής. Με την απουσία βιογραφικών στοιχείων και αληθοφάνειας, η ερώτηση «ποιοι είναι;» μένει αναπάντητη. Δεν ξεκαθαρίζεται ποτέ για ποιο λόγο κατηγορείται η γυναίκα. Οι περισσότεροι μάρτυρες αποφασίζουν στο τέλος ότι είναι ένοχη· αλλά για ποιο πράγμα; Το μόνο σίγουρο είναι πως είναι παρείσακτη. Μπορεί ένας άνθρωπος να αποφασίσει κάτι οριστικό για κάποιον άλλο και για τη ζωή του; Το φλέγον ερώτημα για τα ζητήματα «ζωής και θανάτου» παραμένει αναπάντητο στην ταινία, αλλά καθίσταται ορατό και χειροπιαστό, κατά μια γενική έννοια, σε όλη τη διάρκειά της. Η ταινία αποτελείται από δέκα βασικές σκηνές που αριθμούνται με ρωμαϊκά γράμματα και διαδραματίζονται σε ένα περιορισμένο χώρο, από τον οποίο όμως μπορούμε να δούμε έναν άλλο μεγαλύτερο, όπου βρίσκονται οι εικοσιέξι μάρτυρες. Η κάμερα ακολουθεί τον ανακριτή καθώς περνά από μάρτυρα σε μάρτυρα και μετά επιστρέφει στη γυναίκα. Όλα τα πλάνα κατευθύνονται προς το κέντρο και ποτέ προς τα έξω. Η κεντρομόλος δομή που δημιουργείται θυμίζει ιστό αράχνης. Γνώμες και εκτιμήσεις δεν καταφέρνουν να σταθεροποιηθούν ποτέ, ούτε καν στο τέλος, αφού μένουμε μετέωροι σχετικά με την έκβαση. Ακόμη και όταν προφέρονται οι τελευταίες λέξεις, «τι άλλο περιμένουμε;», η υποφώσκουσα αγωνία εξακολουθεί να είναι παρούσα.

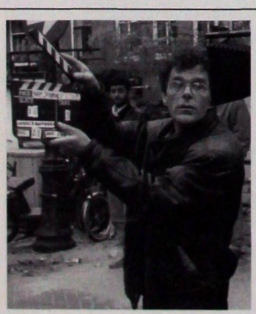

Frans van de Staak

Σκηνοθέτης και κινηματογραφικός παραγωγός. Γεννήθηκε στην Ολλανδία το 1942 και φοίτησε στην Ολλανδική Ακαδημία Κινηματογράφου. Έχει σκηνοθετήσει πάνω από δέκα ταινίες μικρού και μεγάλου μήκους και έχει κάνει την παραγωγή σε άλλες τόσες.

Φιλμογραφία

Uit het werk van Baruch d'Espinoza **(μικ. μήκ., 1973),** ***Tien gedichten van Hubert K. Poot*** **(μικ. μήκ., 1975),** ***Op uw akkertje*** **(1982),** ***Het vertraagde vertrek*** **(1984),** ***Windschaduw*** **(1986),** ***Ongedaan gedaan*** **(1989),** ***Rooksporen*** **(1991),** ***Kladboekscènes*** **(1993),** ***Schijnsel*** **(1995),** ***Sepio*** **(μικ. μήκ., 1996),** ***Dichtweefsel*** **(μικ. μήκ., 1998)**

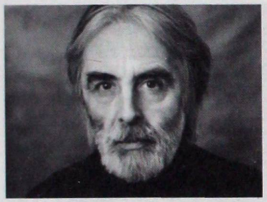

Michael Haneke

Γεννήθηκε στο Μόναχο το 1942. Σπούδασε φιλοσοφία, ψυχολογία και θέατρο στη Βιέννη. Το 1967 άρχισε να γράφει σενάρια για τη γερμανική τηλεόραση και το 1970 άρχισε να σκηνοθετεί τηλεταινίες. Έχει επίσης σκηνοθετήσει πολλά θεατρικά έργα στο Βερολίνο, το Αμβούργο και τη Βιέννη.

Φιλμογραφία

After Liverpool **(TV, 1974),** ***Sperrmüll*** **(TV, 1975),** ***Drei Wege zum See*** **(TV, 1976),** ***Lemminge*** **(TV, 1979),** ***Variation*** **(TV, 1982),** ***Wer war Edgar Allen?*** **(TV, 1984),** ***Fräulein*** **(TV, 1985),** ***Der siebente Kontinent*** **(1989),** ***Nachruf für einen Mörder*** **(TV, 1991),** ***Die Rebellion*** **(TV, 1992),** ***Benny's Video*** **(1992),** ***71 Fragmente einer Chronologie des Zufalls*** **(*71 συμπτώσεις*, 1994),** ***Lumière et compagnie*** **(1995),** ***Funny Games*** **(*Παράξενα παιχνίδια*, 1997),** ***Code Inconnu*** **(2000)**

Δίοδος για τον κόσμο των ενηλίκων

Η πρώτη ταινία του Wolfgang Mürnberger θα μπορούσε να χαρακτηριστεί αυτοβιογραφική. Ο σκηνοθέτης μάς διηγείται την παιδική του ηλικία στην επαρχία της Αυστρίας, στο Μπούργκενλαντ όπου οι γονείς του διηύθυναν την κινηματογραφική αίθουσα του χωριού. Αυτή η αίθουσα θα γίνει για τον Βόλφγκανγκ –που είναι και το όνομα του μικρού πρωταγωνιστή της ταινίας– η δίοδος για τον κόσμο των ενηλίκων, το μέρος όπου οι φόβοι, οι ευχές και η σμιλευμένη από την εκκλησία και την εκπαίδευση φαντασία του θα αλλάξουν μορφή και κατεύθυνση. Το *Παράδεισος ή κόλαση* είναι και μια ταινία για τον ίδιο τον κινηματογράφο. Στην αρχή της ταινίας κάποιος πετάει από το τρένο, καθώς αυτό μπαίνει στο σταθμό του Βίσεν, ένα χαρτονένιο δέμα που περιέχει μια κινηματογραφική κόπια, συμβολίζοντας την άφιξη της ταινίας στο σταθμό.

Στη συνέχεια βλέπουμε την εκκίνηση μιας κινηματογραφικής προβολής· η αρχή γίνεται με τα αυστριακά επίκαιρα. Αυτή η εισαγωγή αντανακλά στην ουσία τη βασική αρχή της ταινίας. Ο

Wolfgang κοιτάζει την αίθουσα από την καμπίνα της προβολής. Στα μάτια του η δράση στην οθόνη αναμειγνύεται με τις προσωπικές εμπειρίες του. Βλέπει ένα ρεπορτάζ που δείχνει τα ζώα να ευλογούνται, ενώ ξέρει πολύ καλά ότι θα οδηγηθούν στο σφαγείο. Οι εικόνες από κάποια καλλιστεία ομορφιάς μπλέκονται με πορνογραφικές φωτογραφίες που έχει δει στα κρυφά. Μετά το τέλος των επίκαιρων πέφτει η κουρτίνα. Όταν θα ξανανοίξει, βλέπουμε τον τίτλο και το ζενερίκ της ταινίας. Η φιλμική κατασκευή αποκαλύπτει μια σχέση ανάμεσα στην **κινηματογραφική** και την **πραγματική εμπειρία**. Η πόρτα της καμπίνας και οι σκάλες που οδηγούν σε αυτή, με τον ήχο της προβολής να ακούγεται από πίσω, είναι ο χώρος όπου οι δύο κόσμοι διεισδύουν ο ένας στον άλλο και ζωντανεύουν τη φαντασία, που βρίσκει την έκφρασή της μέσα από το παιδικό παιχνίδι.

Εκτός από τον κινηματογράφο, τροφή στη φαντασία του Βόλφγκανγκ προσφέρουν οι εικόνες και οι ιστορίες της Καθολικής Εκκλησίας. Δίπλα στις ερωτικές φαντασιώσεις, μεγάλη σημασία κατέχει η εικόνα του θανάτου, η οποία εκφράζεται μέσα από το παιχνίδι καουμπόιδες και ινδιάνοι.

Η εναλλαγή ασπρόμαυρου-έγχρωμου αποκαλύπτει ακόμη μια δομή, χωρίς ωστόσο να μπορεί να ανιχνευτεί κάποια λογική αρχή που να τη διέπει. Διαπιστώνουμε ωστόσο ότι τις περισσότερες φορές η πραγματικότητα παρουσιάζεται ασπρόμαυρη και τα φανταστικά μέρη έγχρωμα.

Το τέλος της ταινίας συμπίπτει με το τέλος της προβολής στην κινηματογραφική αίθουσα. Στην οθόνη διαβάζουμε «εις το επανειδείν», η κουρτίνα κλείνει, το κουτί με το φιλμ πετιέται έξω από την καμπίνα προβολής. Η ταινία αφήνει την αίθουσα προς μια άλλη κατεύθυνση; Το ερώτημα παραμένει ανοικτό.

Joachim Paech

HIMMEL ODER HÖLLE (Παράδεισος ή κόλαση)

του Wolfgang Mürnberger, 1990

Σκηνοθεσία - Σενάριο: Wolfgang Mürnberger
Φωτογραφία: Fabian Eder
Μουσική: Robert Stiegler, Kurt Hintermayr
Ήχος: Helmut Wimmer, Maria Schärf
Μοντάζ: Wolfgang Mürnberger
Ηθοποιοί: Adi Mürnberger, Fabian Weidinger, Johannes Habeler, Lukas Habeler, Ines Ledwinka, Simon Schärf, Maria Mürnberger, Ernst Mürnberger, Hermine Mürnberger, Adolf Mürnberger γιος, Anton Mürnberger, Josef Schwentner
Παραγωγή: Πανεπιστήμιο Μουσικής και Παραστατικών Τεχνών, Σχολή Κινηματογράφου και Τηλεόρασης, Βιέννη
Διάρκεια: 75΄, έγχρωμη, 35mm

Αρχές της δεκαετίας του '70 σε ένα μικρό χωριό της Αυστρίας. Ένα δεκάχρονο αγόρι έρχεται αντιμέτωπο με τα δύο μεγαλύτερα ταμπού: το σεξ και το θάνατο. Παρακολουθούμε την αποτυχία των κοινώς αποδεκτών λύσεων που προσφέρει η θρησκεία και η κοινωνία.
Όταν ένα παιδί παίζει τους Ινδιάνους και σκοτώνεται, δεν έχει παρά να μετρήσει μέχρι το εκατό και ξανάρχεται στη ζωή. Με αυτό τον απλό κανόνα του παιχνιδιού, το όνειρο της αιώνιας ζωής γίνεται πραγματικότητα. Η ζωή ενός δεκάχρονου παιδιού είναι επίσης ένα παιχνίδι· αλλά ποιοι είναι οι κανόνες; Η ταινία παρουσιάζει με λεπτότητα τη ζωή του, κοιτάζοντας τον κόσμο μέσα από τα μάτια του. Μέσα από τη φωτογραφία και το μοντάζ, παρουσιάζονται φαινομενικά ασήμαντες λεπτομέρειες της καθημερινής ζωής, που κάνουν το θεατή να θυμηθεί τη δική του παιδική ηλικία και να αναρωτηθεί: *Παράδεισος ή κόλαση;*

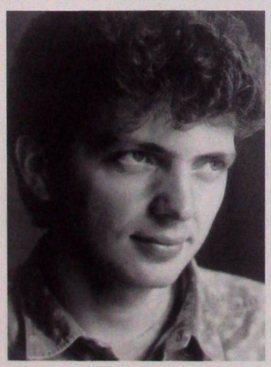

Wolfgang Mürnberger

Γεννήθηκε το 1960 στο Βίνερ Νόιστατ της Αυστρίας. Σπούδασε γερμανική φιλολογία και φιλοσοφία στο Πανεπιστήμιο της Βιέννης και αργότερα σενάριο, σκηνοθεσία και μοντάζ στο Πανεπιστήμιο Μουσικής, Θεάτρου και Κινηματογράφου, όπου ήταν μαθητής του Axel Corti. Από το 1990 εργάζεται ως ανεξάρτητος σεναριογράφος.

Φιλμογραφία
***Himmel oder Hölle* (1990), *Ich gelobe* (1994), *Auf Teufel komm raus* (TV, 1995), *Attwengerfilm* (1996), *Morde ohne Leichen* (TV, 1997), *Quintett komplett* (TV, 1998)**

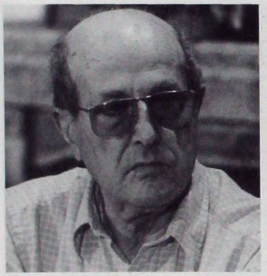

Manoel de Oliveira

Γεννήθηκε στο Πόρτο το 1908 και πρωτοπήγε σχολείο στο Colégio Universal. Αργότερα πήγε στην Ισπανία για να σπουδάσει στην ιησουιτική σχολή La Guardia αλλά διέκοψε για να δουλέψει μαζί με τον πατέρα του στην οικογενειακή επιχείρηση παραγωγής κρασιού πόρτο στην επαρχία του Ντόρου. Γύρισε την πρώτη του ταινία το 1929, ένα ντοκιμαντέρ για τη γενέθλια πόλη του, το *Douro, Faina Fluvial*, που εντυπωσίασε με τις αισθητικές του καινοτομίες. Θα συνεχίσει να γυρίζει πολυβραβευμένα ντοκιμαντέρ και τη δεκαετία του '60 θα στραφεί στον κινηματογράφο μυθοπλασίας, ξεκινώντας μια δεύτερη καριέρα με εξαιρετικά αποτελέσματα. Αγέραστος και δημιουργικός, ένα πραγματικό «φυσικό φαινόμενο», συνεχίζει ακόμη και σήμερα στα 93 του χρόνια να γυρίζει ταινίες. Θεωρείται ο αδιαμφισβήτητος πατριάρχης του πορτογαλικού κινηματογράφου.

Επιλεκτική φιλμογραφία

***Douro, Faina Fluvial* (ντοκ.,1929), *A concao de Lisboa* (ντοκ.,1933), *Famalicao* (ντοκ.,1939), *Acto da primavera* (1960), *O passado e o presente* (1971), *Benilde ou A virgem-mae* (1975), *Francisca* (1981), *Os cannibais* (1988), *Vale Abraao* (*Η κοιλάδα του Αβραάμ*, 1993), *Party* (1996), *Viagem ao inicio do mundo* (1997), *Inquietude* (1998), *Palavra e Utopia* (2000)**

«Τα Πράσινα χρόνια *βγήκαν στις αίθουσες το 1963, τότε που η Πορτογαλία ζούσε μια εποχή κοινωνικοπολιτικής καταπίεσης και που οι νέοι άνθρωποι προβληματίζονταν έντονα. Ένας από αυτούς ήταν και ο Paulo Rocha, ο οποίος μόλις είχε επιστρέψει στην πατρίδα του από το Παρίσι όπου σπούδαζε στην κινηματογραφική σχολή IDHEC. Αυτή η πρώτη του ταινία δεν πρέπει να θεωρηθεί σε καμία περίπτωση η πρώτη ταινία του Cinema Novo αφού είχε προηγηθεί το* D. Roberto *(1962) του Ernesto Sousa, ο οποίος αν και δεν είχε το ταλέντο του Rocha, είχε ωστόσο κάνει τη πρώτη απόπειρα σ' αυτή την κατεύθυνση.*

Ολοφάνερα επηρεασμένη από το κίνημα της Nouvelle Vague, η ταινία του Rocha κρατάει κάποια απόσταση από αυτή, όπως και από το νεορεαλισμό, παρόλο που μερικές σκηνές της μας θυμίζουν τον κινηματογράφο του Antonioni.

Ο χαρακτηρισμός Cinema Novo ταυτίστηκε με τα Πράσινα χρόνια *διότι ήταν η πρώτη ταινία μιας καινούργιας γενιάς και έπαιξε σημαδιακό ρόλο εκείνη την εποχή, είχε μοντέρνα γραφή, σπουδαίο περιεχόμενο και άριστη κινηματογράφιση. Το ντεμπούτο του Paulo Rocha άνοιξε νέους δρόμους στον πορτογαλικό κινηματογράφο και αποκάλυψε το μοναδικό ταλέντο ενός νέου σκηνοθέτη, που επιβεβαίωσαν οι επόμενες δουλειές του, όπως το αξιόλογο* A Ilha dos amores *και η τελευταία του ταινία* O Rio do Ouro.»

Manoel de Oliveira

Οι πράσινες πεδιάδες

Το 1962, όταν έφτασα στη Λισαβόνα από το Παρίσι και τον ενθουσιασμό της Nouvelle Vague που κυριαρχούσε σχεδόν παντού, πήγα να μείνω στην Avenidas dos Estados Unidos, πάνω από το καφέ Vava, ένα από τα δημοφιλή μέρη συνάντησης των νέων καλλιτεχνών της πόλης. Από κει περνούσε ο δρόμος για το αεροδρόμιο, μπορούσαμε να δούμε το ποτάμι και όλες τις σκάλες που οδηγούν στην πόλη. Υπήρχαν κάποια παραπήγματα εδώ και κει αλλά αυτό που με μάγεψε ήταν ο συνδυασμός από γκρεμισμένες φάρμες, ξερά ποτάμια ανάμεσα σε φυτείες, κοχύλια κρυμμένα κάτω από ρίζες ελαιόδεντρων, παλιά μισόκλειστα εργοστάσια.

Ήταν ένα ονειρικό βασίλειο. Κοιτούσα τους ανθρώπους από το παράθυρό μου και ήθελα να μάθω τα μυστικά, τα όνειρα, τους εφιάλτες, τα ανομολόγητα πάθη τους.

Εκείνη την εποχή ήμουν απελπισμένος γιατί η ερωτική μου ζωή δεν πήγαινε και τόσο καλά και έψαχνα ευκαιρία για να εκδικηθώ τις γυναίκες για τη σκληρότητά τους. Διάβασα τότε στην εφημερίδα την αληθινή ιστορία ενός νεαρού υποδηματοποιού που μόλις είχε έρθει από την επαρχία, ζούσε στη γειτονιά μου και σκότωσε μια νεαρή υπηρέτρια. Εκείνη τη στιγμή η δολοφονική οργή μου συνδέθηκε με αυτή την ιστορία. Το σκηνικό ήταν έτοιμο, ένιωθα ήδη το φως, τις κινήσεις της κάμερας, το ρυθμό των σωμάτων. Το μόνο που χρειαζόταν ήταν να το γράψω, να προσαρμόσω τους διαλόγους και να επινοήσω τους δεύτερους ρόλους.

Γνώριζα τον Nuno Bragança από την εποχή που ήμουν στη Νομική και σύχναζα στο CCC, μια περίεργη κινηματογραφική λέσχη. Ήταν ένας αριστερός που λάτρευε τον κινηματογράφο και ήθελε να γίνει συγγραφέας. Ο Nuno με λυπήθηκε και με βοήθησε στους διαλόγους και στη βασική ιδέα της ταινίας. Ένας άλλος «ευεργέτης» της ταινίας ήταν ο Carlos Paredes. Εκείνο τον καιρό ήταν ακόμα ένας άγνωστος νεαρός συνθέτης ο οποίος, αφού διάβασε το σενάριο, μου έδωσε μια κασέτα με τα βασικά θέματα της μουσικής της ταινίας.

Αργότερα, στην πρεμιέρα της ταινίας στο São Luis, οι αρχιτέκτονες λάτρεψαν τη σχέση μεταξύ πόλης και εξοχής και όλοι ξετρελάθηκαν με την πρωταγωνίστρια Isabel Ruth, ψυχή και πρόσωπο της νέας πόλης.

Αυτό ήταν. Το κορίτσι όμως που μαχαιρώθηκε δεν αναστήθηκε.

Paulo Rocha

OS VERDES ANOS (Τα πράσινα χρόνια)

του Paulo Rocha, 1963

Σκηνοθεσία: Paulo Rocha
Σενάριο: Paulo Rocha, Nuno de Bragança
Φωτογραφία: Luc Mirot, Elso Roque
Σκηνικά και κοστούμια: Alda Cruz, Rafael Calado
Μουσική: Carlos Paredes
Ήχος: Heliodoro Pires
Μοντάζ: Margareta Mangs, Emília de Oliveira, Isabel Marques
Ηθοποιοί: Isabel Ruth, Rui Gomes, Paulo Renato, Alberto Ghira, Cândida Lacerda, Carlos José Teixeira, Harry Wheeland, Irene Dyne
Παραγωγή: António da Cunha Telles (Produçoes Cunha Telles), António Carvalho da Costa, Maria Teresa de Vasconcelos
Διάρκεια: 90′, ασπρόμαυρη, 35mm

Ο Ζούλιο, ένας ντροπαλός νεαρός από την επαρχία, φτάνει στη Λισαβόνα για να δουλέψει ως μαθητευόμενος υποδηματοποιός σε ένα υπόγειο στη συνοικία Avenida de Roma, μια μοντέρνα περιοχή της πόλης. Μένει στα περίχωρα της πόλης μαζί με το θείο του, έναν αυστηρό και κυνικό άνδρα που κοροϊδεύει τον ανηψιό του για την ευπιστία του.
Ένας από τους συχνούς πελάτες του υποδηματοποιού είναι η Ίλντα, ένα κορίτσι που δουλεύει ως οικιακή βοηθός σε ένα πολυτελές διαμέρισμα στην ίδια γειτονιά. Ανάμεσα στους δύο νέους γεννιέται ένα ειδύλιο, κάτω από το δύσπιστο βλέμμα του θείου.
Ο Ζούλιο δεν καταφέρνει να συνηθίσει τη ζωή στη μεγάλη πόλη και θέλει να παντρευτεί την Ίλντα όσο το δυνατόν πιο γρήγορα. Έκπληκτη από την απάντηχη πρόταση, η Ίλντα διστάζει. Εκείνος επιμένει και εκείνη τον εγκαταλείπει. Απογοητευμένος, πηγαίνει να τη συναντήσει στο πολυτελές διαμέρισμα και τη σκοτώνει με το μαχαίρι της δουλειάς του. Κάτω στην πλατεία, ο Ζούλιο στέκει ακίνητος μέσα στη νύχτα, θαμπωμένος από τα φώτα των αυτοκινήτων.

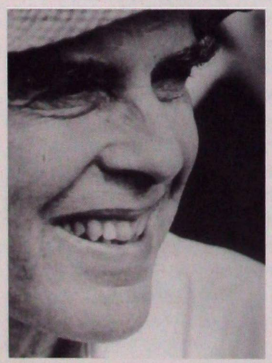

Paulo Rocha

Γεννήθηκε στο Πόρτο το 1935. Μεγάλωσε με τις ταινίες της Nouvelle Vague και του Mizoguchi. Δούλεψε ως βοηθός σκηνοθέτη μαζί με τον Jean Renoir και τον Manoel de Oliveira. Η πρώτη του ταινία, *Τα πράσινα χρόνια*, σημάδεψε τη γέννηση του πορτογαλικού Cinema Novo. Παθιασμένος με την τέχνη της Ανατολής, έχει αφοσιωθεί στον πρωτοποριακό κινηματογράφο με αποτέλεσμα να αντιμετωπίζει συχνά προβλήματα με την παραγωγή. Σήμερα διδάσκει κινηματογράφο στο Πανεπιστήμιο της Λισαβόνας.

Φιλμογραφία

Os Verdes Anos **(1963),** ***Mudar de Vida*** **(1966),** ***Sever do Vouga-Uma Experiência*** **(ντοκ., 1970),** ***Pousada das Chagas*** **(μικ. μήκ., 1971),** ***A Ilha dos Amores*** **(1978-82),** ***A Ilha de Moraes*** **(ντοκ., 1984),** ***O Desejado ou As Montanhas da Lua*** **(1987),** ***Máscara de Aço Contra Abismo Azul*** **(1988),** ***O Senhor Portugal em Tokushima*** **(μικ. μήκ., 1993),** ***Oliveira, o Arquitecto*** **(ντοκ., 1993),** ***Shoei Imamura, le libre penseur*** **(ντοκ., 1995),** ***O Rio do Ouro*** **(1998),** ***Camões, Tanta Guerra Tanto Engano*** **(μεσ. μήκ., 1998)**

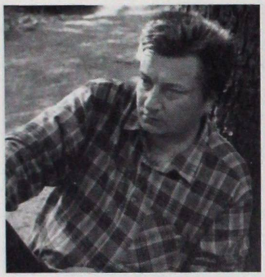

Aki Kaurismäki

Γεννήθηκε το 1957. Σεναριογράφος, σκηνοθέτης και παραγωγός. Πρώην κριτικός κινηματογράφου και παθιασμένος κινηματογραφόφιλος, ξεκίνησε μαζί με τον αδελφό του Mika κάνοντας ταινίες χαμηλού κόστους. Στις πρώτες τους συνεργασίες έγραφε συνήθως τα σενάρια. Το 1983 στρέφεται στη σκηνοθεσία. Έχει χαρακτηριστεί ως ο Φινλανδός «Jim Jarmush» και με τις ταινίες του έχει κερδίσει την εκτίμηση των κριτικών αλλά και του κοινού. Επίσης, μαζί με τον αδελφό του Mika, διοργανώνουν το βορειότερο κινηματογραφικό φεστιβάλ του κόσμου: του Ήλιου του Μεσονυχτίου, στο Sodankylä της Λαπωνίας.

Φιλμογραφία

Saimaa-ilmiö **(μαζί με τον Mika Kaurismäki, 1981),** ***Rikos ja rangaistus*** **(1983),** ***Calamari Union*** **(1985),** ***Varjoja paratiisissa, Rocky VI*** **(μικ. μήκ., 1986),** ***Hamlet Goes Business*** **(*Ο Άμλετ κάνει μπίζνες*, 1987),** ***Ariel*** **(*Άριελ*, 1988),** ***Leningrad Cowboys Go America*** **(*Οι Λένινγκραντ κάου-μπόις πάνε Αμέρικα*, 1989),** ***The Match Factory Girl*** **(*Η γυναίκα με τα σπίρτα*, 1990),** ***I Hired a Contract Killer*** **(*Προσέλαβα έναν επαγγελματία δολοφόνο*, 1990),** ***La vie de bohéme*** **(*Μποέμικη ζωή*, 1992),** ***Total Balalaikka Show-Helsinki Concert*** **(ντοκ., 1993),** ***Pidä huivista kii, Tatjana*** **(*Θα το φας το κεφάλι σου Τατιάνα*, 1994),** ***Leningrad Cowboys Meet Moses*** **(1994),** ***Drifting Clouds (Μακριά πετούν τα σύννεφα*, 1996),** ***Juha*** **(1998)**

Η φωνή της καρδιάς της Φινλανδίας

Η καριέρα του Mikko Niskanen καλύπτει ένα ολόκληρο κεφάλαιο στην ιστορία του φινλανδικού κινηματογράφου. Είναι ο μόνος εκπρόσωπος από τους κινηματογραφιστές της γενιάς του '60 που συνέχισε να δουλεύει μέχρι και τη δεκαετία του '80. Από τα πρώτα του βήματα ωστόσο, ο καλλιτεχνικός του ρόλος θεωρείται «αναχρονιστικός». Την εποχή που ο φινλανδικός κινηματογράφος υποδέχεται τα νέα ρεύματα και τις νέες τάσεις, αστικοποιείται και πολιτικοποιείται, ο Niskanen επιλέγει να ασχοληθεί με παραδοσιακά θέματα, με μια ρεαλιστική αφήγηση. Αποσύρεται στην εξοχή και γίνεται η φωνή της καρδιάς της Φινλανδίας.

Τα δύο θεματικά μοτίβα που κυριαρχούν σχεδόν σε όλες τις ταινίες του, είναι η νεολαία και η επαρχία της Φινλανδίας. Το αίσθημα της ξενγοιασιάς μέσα στη φύση αποτελεί μέρος της ζωής της αστικής και βιομηχανικής κοινωνίας της χώρας του. Σε αντίθεση με την κλειστοφοβική ατμόσφαιρα του χειμώνα στην πόλη, η φύση και το καλοκαίρι συμβολίζουν την επιστροφή στο χαμένο παράδεισο της παιδικής ηλικίας. Εμπεριέχει ωστόσο και ένα σημαντικό προβληματισμό: σ' αυτή την εποχή που ο ήλιος λάμπει και τα λουλούδια ανθίζουν, οι άνθρωποι ανοίγονται περισσότερο και γίνονται πιο ευαίσθητοι, με αποτέλεσμα να βγαίνουν στην επιφάνεια προβλήματα που έμεναν κρυμμένα.

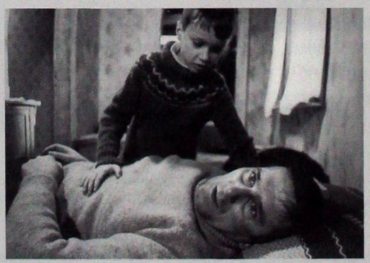

Ο Mikko Niskanen γεννήθηκε και μεγάλωσε στην εξοχή και γνωρίζει πολύ καλά τις δυσκολίες που αντιμετώπιζε ο αγροτικός κόσμος, οι οποίες είχαν ως αποτέλεσμα την αποδυνάμωση της επαρχίας και την αστυφιλία κατά την μεταπολεμική περίοδο. Οι ρίζες του αποτελούν για τον ίδιο ένα είδος υπόβαθρου «απαραίτητο για κάθε καλλιτέχνη που θέλει να εκφράσει τον εσωτερικό του κόσμο και για την αίσθηση της αξιοπιστίας που πρέπει να υπάρχει σε κάθε μορφή τέχνης». Αυτή είναι η αφετηρία του αριστουργήματός του *Οκτώ θανάσιμες σφαίρες*, που βασίζεται άλλωστε σε μια πραγματική ιστορία.

Στα απομνημονεύματά του ο ίδιος θυμάται: «Τα τραγικά γεγονότα στην Pihtiputaa λειτούργησαν σαν ένα ηλεκτρικό σοκ στη συνείδησή μου... Κατάλαβα αμέσως ότι οι σφαίρες αυτές αποτελούσαν τον επίλογο μιας σειράς γεγονότων, ότι πίσω τους έκρυβαν ένα σύμπλεγμα προβλημάτων και ότι αυτό ήταν ένα πεδίο που γνώριζα πολύ καλά. Συνειδητοποίησα ότι ήταν καθήκον μου να ολοκληρώσω αυτή τη δουλειά. Δεν ήταν κάτι που επέλεξα μόνος μου, εκείνο με επέλεξε».

Sakari Toiviainen

KAHDEKSAN SURMANLUOTIA (Οκτώ θανάσιμες σφαίρες)

του Mikko Niskanen, 1972

Σκηνοθεσία - Σενάριο: Mikko Niskanen
Φωτογραφία: Seppo Immonen, Kimmo Simula, Juhani Voutilainen
Μουσική: Erkki Ertama
Μοντάζ: Jyrki Rapp
Ήχος: Veijo Lahti
Ηθοποιοί: Tuulikki Tarsala, Mikko Niskanen, Paavo Pentikäinen, Tauno Paananen,Elina Liimatainen
Παραγωγή: Mikko Niskanen / Käpy-Filmi, Finnish Broadcasting Company
Διάρκεια: 145΄, ασπρόμαυρη, 35mm

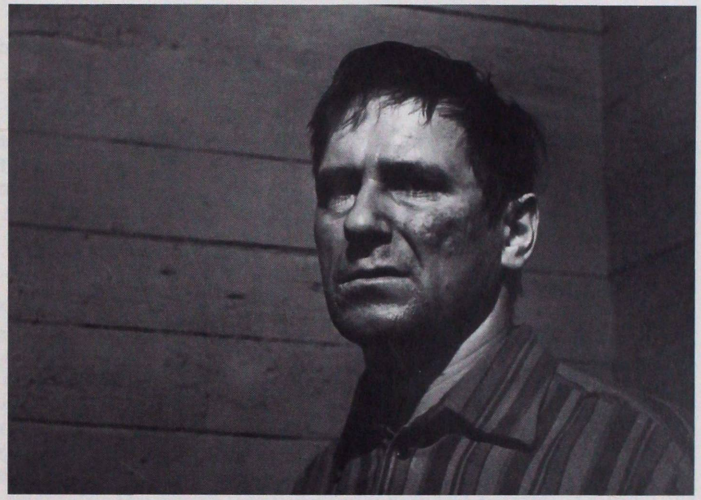

Η ταινία *Οκτώ θανάσιμες σφαίρες* πρωτοπαρουσιάστηκε στην τηλεόραση και είχε διάρκεια πέντε ώρες. Βασίζεται σε μια τραγική ιστορία που συνέβη σε μια μικρή αγροτική φινλανδική κοινότητα το χειμώνα του 1969: ένας άντρας πυροβόλησε και σκότωσε τέσσερις αστυνομικούς που είχαν έρθει για να τον συλλάβουν στο σπίτι του. Ο Mikko Niskanen επισκέφτηκε αυτόν τον άνδρα στη φυλακή. Το σενάριο της ταινίας είναι βασισμένο εν μέρει στις συζητήσεις τους. Οι *Οκτώ θανάσιμες σφαίρες* καταγράφουν την απελπιστική κατάσταση ενός ατόμου που ζει σε μια άδικη κοινωνία. Η ιστορία περιγράφει τη δύσκολη και φτωχή ζωή μιας οικογένειας αγροτών. Το μικρό χωράφι και η μοναδική τους αγελάδα δεν είναι αρκετά για να τους θρέψουν. Δεν υπάρχει δουλειά. Ένας πλανόδιος ιεροκήρυκας, τους υπόσχεται τις χαρές του παραδείσου για να απαλύνει τον πόνο τους, το ποτό τούς μουδιάζει και η βία τούς προσφέρει μια σύντομη αίσθηση εξουσίας. Τίποτα όμως από όλα αυτά δεν αποτελεί λύση. Οι εντάσεις θα ξεσπάσουν στους κοντινούς και ομοίους τους. Όπως και στον *Κλέφτη ποδηλάτων* οι φτωχοί κλέβουν τους φτωχούς, έτσι και εδώ οι αδύναμοι αλληλοσπαράζονται. Στην αρχή διαβάζουμε την παρακάτω εισαγωγή: «Αυτή η ταινία δεν έχει ως στόχο να αναπαράγει κανένα πραγματικό γεγονός, αν και η ιστορία της βασίζεται από μια άποψη σε πραγματικά γεγονότα. Αυτή είναι η αλήθεια που είδα και έζησα ο ίδιος, έχοντας γεννηθεί και μεγαλώσει σε αυτό το περιβάλλον».

Mikko Niskanen

Γεννήθηκε το 1929 και πέθανε το 1990. Ξεκίνησε την καριέρα του δουλεύοντας ως ηθοποιός αφού τελείωσε τις σπουδές του στο θέατρο. Το 1955, ο σκηνοθέτης T. J. Särkkä τον προσλαμβάνει ως οπερατέρ στην εταιρία Suomen Filmiteollisuus. Στη συνέχεια δούλεψε ως βοηθός φωτογραφίας αλλά και ως ηθοποιός σε διάφορες ταινίες μικρού μήκους. Τη διετία 1958-1960, βρίσκεται στη Μόσχα όπου φοιτά στην Ανώτατη Σχολή Κινηματογράφου και γράφει το πρώτο του σενάριο, μια διασκευή του μυθιστορήματος Pojat του συγγραφέα Paavo Rintala. Με την επιστροφή του στη Φινλανδία και έπειτα από πρόταση του Särkkä, σκηνοθετεί την ιστορία που έγραψε, πραγματοποιώντας έτσι το κινηματογραφικό του ντεμπούτο.

Φιλμογραφία

***Pojat* (1962), *Sissit* (1963), *Hopeaa rajan takaa* (1963), *Kapy selan alla* (1966), *Lapualaismorsian* (1967), *Asfalttilampaat* (1968), *Laulu tulipunaisesta kukasta* (1971), *Kahdeksan surmanluotia* (1972), *Pulakapina* (1977), *Syksylla kaikki on toisin* (1978), *Ajolahto* (1982), *Mona ja palavan rakkauden aika* (1983), *Elaman vonkamies* (1986), *Nuoruuteni savotat* (1988)**

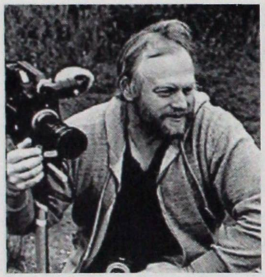

Jan Troell

Γεννήθηκε το 1931. Αρχικά βοηθός του Bo Widerberg, αργότερα διευθυντής φωτογραφίας, μοντέρ και σκηνοθέτης με ύφος και στιλ επηρεασμένο από τη Nouvelle Vague.

Επιλεκτική φιλμογραφία

Här har du ditt liv **(1966),** ***Ole Dole Doff*** **(1968),** ***Utvandrarna*** **(*Οι μετανάστες*, 1971),** ***Nybyggarna*** **(*Για μια καινούργια πατρίδα*, 1972),** ***Zandy's Bride*** **(*Νύφη από τη Σουηδία*, 1974),** ***Nalsögat*** **(1975),** ***Bang!*** **(1977),** ***Hurricane*** **(*Χάρικεϊν, ο τρομερός τυφώνας*, 1979),** ***Det hender ikke meg*** **(1979),** ***Ingenjör Andrees luftfärd*** **(1982),** ***Sagolandet*** **(1988),** ***Tolvslaget-dagens dikt*** **(1989),** ***Il Capitano*** **(1991),** ***Provinsens ljus*** **(1993),** ***Dansen*** **(1994),** ***Och barnen i äppelträdet*** **(1996),** ***En frusen dröm*** **(1997),** ***Sa vit som en snö*** **(2000)**

«Το Μόνο μια μάνα *είναι μια ταινία που σκιαγραφεί τη ζωή απλών αγροτών. Αν και είμαι γνήσιο παιδί της πόλης, η φύση με γοήτευε πάντα. Η ταινία βγήκε στους κινηματογράφους όταν ήμουν 18 ετών και αμέσως με εντυπωσίασε, αφενός γιατί δεν ήταν μόνο μια κοινωνική ταινία και αφετέρου για τη λεπτομερή περιγραφή του φυσικού τοπίου. Η φωτογραφία της ταινίας, άλλωστε, είχε τιμηθεί στο Φεστιβάλ Βενετίας.*

Αυτό που επίσης με εντυπωσίασε ήταν το θέμα: το άτομο ενάντια στο σύνολο. Το άτομο με ενδιέφερε πάντα περισσότερο από το σύνολο. Ο δυναμικός και γεμάτος πείσμα και αποφασιστικότητα χαρακτήρας της κεντρικής ηρωίδας Ρία-Ρία πραγματικά με ενέπνευσε. Ένα "δράμα" βασίζεται σε έναν κεντρικό χαρακτήρα και μία καλή ταινία σε μία καλογυρισμένη και καλοπαιγμένη ιστορία. Βέβαια, πάνω από όλα αυτά βρίσκεται ο σκηνοθέτης, ο οποίος είναι εκείνος που επιλέγει την ιστορία, τους ηθοποιούς και το διευθυντή φωτογραφίας και θεωρώ τον Alf Sjöberg σπουδαιότερο από τον Bergman εκείνη την περίοδο».

Jan Troell

Υπόγεια σύγκρουση

Το *Μόνο μια μάνα* είναι μια ταινία για τους εργάτες που δουλεύουν στα χωράφια με τη μέρα και πληρώνονται σε είδος. Το 1949 που γυρίστηκε η ταινία, αυτό το σύστημα είχε πλέον καταργηθεί. Οι κριτικές τότε ήταν αρνητικές, ιδιαίτερα για την εναρκτήρια σκηνή. Βλέποντάς την ξανά, δεν μπορώ να καταλάβω γιατί. Η κάμερα, σε ένα σχεδόν στατικό πλάνο, κινείται αργά πάνω στα ανέκφραστα και παγωμένα πρόσωπα μιας ομάδας αγροτών. Στη συνέχεια καταλαβαίνουμε ότι οι αγρότες πόζαραν για έναν φωτογράφο. Τους βλέπουμε να διαλύονται, να επιστρέφουν στη δουλειά τους και έπειτα να τρέχουν και να ψιθυρίζουν καθώς το νέο διαδίδεται: η Ρία-Ρία ετοιμάζεται να κάνει μπάνιο γυμνή, προκαλώντας την περιφρόνηση όλων.

Ακολουθεί η σκηνή του χορού, όπου υπογραμμίζεται η ομαδική συμπεριφορά των αγροτών που βάζουν στο περιθώριο όσους ξεχωρίζουν. Βρισκόμαστε στο πέμπτο λεπτό της ταινίας και δεν έχει ακουστεί ακόμα ούτε μια λέξη. Ωστόσο η υπόγεια σύγκρουση έχει δρομολογηθεί και οι γενικές αφηγηματικές γραμμές έχουν χαραχτεί. Η κινηματογραφική γλώσσα της ταινίας μπορεί να είναι της παλιάς σχολής, αλλά λειτουργεί ακόμα και σήμερα.

Οι κριτικοί της εποχής υποστήριζαν ότι η θεατρικότητα και το στιλ της ταινίας υποσκάπτουν το ρεαλισμό της. Οι σκηνές του χορού είναι χορογραφημένες τόσο τέλεια που νομίζει κανείς ότι βλέπει να χορεύουν μπαλέτο και όχι πόλκα. Βλέποντας όμως το *Μόνο μια μάνα*, χρόνια αργότερα, βρίσκω αυτές τις αντιρρήσεις ανεπαρκείς μπροστά στη δύναμη της ταινίας. Περιγράφει μια σχετικά πρόσφατη και σημαντική εποχή, μέσα από τη μοίρα ενός ατόμου, που με τη σειρά του αντικατοπτρίζει τη ζωή μιας ομάδας.

Bo Widerberg

BARA EN MOR
(Μόνο μια μάνα)

του Alf Sjöberg, 1949

Σκηνοθεσία: Alf Sjöberg
Σενάριο: Alf Sjöberg, βασισμένο στη νουβέλα του Ivar Lo-Johanssen
Ηθοποιοί: Eva Dahlbeck, Ragnar Falk, Ulf Palme
Διάρκεια: 99′, ασπρόμαυρη, 35mm

Το *Μόνο μια μάνα* είναι βασισμένο σε μια νουβέλα του Ivar Lo-Johanssen δημοσιευμένη το 1939. Πραγματεύεται τον ευαίσθητο χαρακτήρα μιας γυναίκας και τους σκληρούς νόμους της εποχής, που εξανάγκαζαν τους χωρικούς να ζουν στην ανέχεια, να πληρώνονται μόνο σε είδος και να κάνουν νομαδική ζωή.
Η ιστορία επικεντρώνεται στη Ρία-Ρία, κόρη χωρικών, η οποία σκανδαλίζει τον περίγυρο κάνοντας γυμνή μπάνιο στη λίμνη. Αυτή της η ενέργεια έχει σαν αποτέλεσμα την απόρριψή της από το φίλο της Νιλς και στη συνέχεια την αποπλάνηση από έναν άλλο νεαρό, τον Χένρικ. Ο Νιλς τη διεκδικεί ξανά, αλλά η Ρία-Ρία είναι ήδη έγκυος από τον Χένρικ. Τελικά παντρεύεται τον τελευταίο και μετακομίζουν σε μια μακρινή αγροικία. Η Ρία-Ρία γεννάει εκεί ένα γιο και μαθαίνει ότι ο Νιλς παντρεύεται κάποια άλλη.
Όσο περνούν τα χρόνια, η οικογένεια της Ρία-Ρία και του Χένρικ μεγαλώνει και εκείνη αναγκάζεται να δουλέψει ως καθαρίστρια. Φήμες που φτάνουν στα αυτιά του Χένρικ λένε ότι παραέχει στενές σχέσεις με το αφεντικό της. Αργότερα η Ρία-Ρία σχετίζεται με τον Αμάρ, γεγονός που τροφοδοτεί νέα κουτσομπολιά. Εξοργισμένος ο Χένρικ παίρνει όλη την οικογένεια και μετακομίζει σε άλλη περιοχή, όπου μένουν μαζί με άλλους εργάτες, μεταξύ των οποίων ο Νιλς με τη γυναίκα του. Η Ρία-Ρία τώρα πια ζει μόνο για τα παιδιά της. Μια μέρα καταρρέει στη δουλειά. Ξαπλωμένη στο νεκροκρέβατο ζητάει από τον Χένρικ να τη συγχωρήσει. Εκείνος της απαντάει ότι υπήρξε μια καλή σύζυγος.

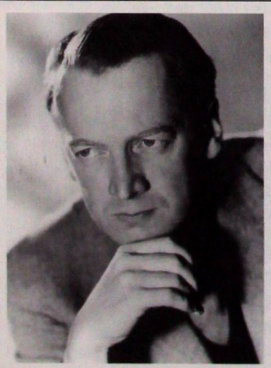

Alf Sjöberg

Γεννήθηκε στη Στοκχόλμη το 1903 και πέθανε σε αυτοκινητιστικό δυστύχημα το 1980. Άνθρωπος κατεξοχήν του θεάτρου, επιβλήθηκε πρώτα ως ηθοποιός, ενώ σε ηλικία μόλις 27 ετών διορίστηκε διευθυντής του Βασιλικού Θεάτρου της Στοκχόλμης. Ξεκίνησε την κινηματογραφική του καριέρα το 1929, ουσιαστικά όμως άρχισε να γυρίζει τακτικά ταινίες από το 1940 και έπειτα. Το νεοτεριστικό για την εποχή έργο του, επηρεασμένο συχνά από τον Στρίντμπεργκ, συνέβαλε στην ανάδειξη του μεταπολεμικού σουηδικού κινηματογράφου και επηρέασε με τη σειρά του ανθρώπους σαν τον Bergman (ο οποίος συνεργάστηκε ως σεναριογράφος με τον Sjöberg).

Φιλμογραφία

***Den starkaste* (μαζί με τον Axel Lindblom, 1929), *Med livet som insats* (1940), *Den blomstertid* (1940), *Hem från Babylon* (1941), *Himlaspelet* (1942), *Kungajakt* (1944), *Hets* (*Μανία*, 1944), *Resan bort* (1945), *Iris och löjnantshjärta* (1946), *Bara en mor* (1949), *Fröken Julie* (*Δεσποινίς Τζούλια*, 1951), *Barabbas* (1953), *Karin Månsdotter* (1954), *Vildfåglar* (1955), *Sista paret ut* (1956), *Domaren* (1960), *Ön* (1966), *Fadern* (1969)**

Jack Cardiff

Γεννήθηκε στο Γιάρμουθ της Αγγλίας το 1914. Γιος ηθοποιών περιοδεύοντος θιάσου, ξεκίνησε να δουλεύει από παιδί ως ηθοποιός. Το 1928 πέρασε πίσω από την κάμερα. Καθιερώθηκε ως διευθυντής φωτογραφίας, ιδιαίτερα μέσα από τη συνεργασία του με σκηνοθέτες όπως ο Michael Powell, ο John Huston, ο Alfred Hitchcock και ο King Vidor και φωτογράφησε περισσότερες από 80 ταινίες ενώ βραβεύτηκε με Όσκαρ καλύτερης φωτογραφίας για την ταινία *Ο μαύρος νάρκισσος* (1947) των Powell-Pressburger. Ως σκηνοθέτης γύρισε πάνω από 15 ταινίες. Η αυτοβιογραφία του, *Magic hour*, παρουσιάζει το προσωπικό ταξίδι ενός μοναδικού τεχνίτη του κινηματογράφου.

Φιλμογραφία

William Tell **(1953),** ***Intent to Kill*** **(*Στα ίχνη της σπείρας*, 1958),** ***Beyond This Place*** **(*Ο δολοφόνος φοβάται το σκοτάδι*, 1959),** ***Scent of Mystery*** **(1960),** ***Sons and Lovers*** **(*Ερασταί χωρίς ιδανικά*, 1960),** ***My Geisha*** **(*Αγαπημένη μου γκέισα*, 1961),** ***The Lion*** **(*Ο ήλιος έκαιγε τα κορμιά μας*, 1962),** ***The Long Ships*** **(*Η κόκκινη θύελλα*, 1963),** ***Young Cassidy*** **(*Ο επαναστάτης και η χορεύτρια*, 1964),** ***The Liquidator*** **(*Ιντέλλιτζενς Σέρβις-Εντολή δολοφονίας*, 1965),** ***The Mercenaries*** **(*Οι μισθοφόροι*, 1967),** ***Girl on a Motorcycle*** **(*Το κορίτσι με τη μοτοσυκλέτα*, 1968),** ***Penny Gold*** **(1973),** ***Mutations*** **(1974),** ***Delius*** **(ντοκ., 1989),** ***Vivaldi's Four Seasons*** **(ντοκ., 1991)**

«Όταν γυρίστηκε το Ζήτημα ζωής και θανάτου *το 1945, ο Michael Powell θεωρούνταν ήδη ορ*αματιστής σκηνοθέτης με πρωτοποριακές ιδέες. *Η συνάντησή του με τον Emeric Pressburger, ένα σεναριογράφο ιδιαίτερα δημιουργικό, εξελίχθηκε σε μια γόνιμη συνεργασία.*

Η ταινία γυρίστηκε λίγο μετά το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου και ξεπέρασε τα στενά όρια της αγγλοαμερικανικής προπαγάνδας. Κατά μία έννοια αποτελούσε μια έκκληση για πολιτική μετριοπάθεια εν όψει της πυρηνικής εποχής.

Η ταινία ξεχωρίζει για τη μαστοριά της σκηνοθεσίας του Powell, ο οποίος καταφέρνει να αποδώσει με τρόπο πειστικό, τόσο τον Παράδεισο όσο και την επίγεια ζωή. Είναι ιδιαίτερα σύνθετη σε ό,τι αφορά το χιούμορ, τα σκηνικά και τη γραφή της. Μέσα από διάφορα ευρήματα, διηγείται μια συγκινητική και ονειρική ερωτική ιστορία. Σήμερα, πάνω από μισό αιώνα μετά, είναι εκπληκτικό το πόσο σύγχρονη φαντάζει. Η συνεργασία μου με τον Michael Powell ήταν μια δημιουργική περιπέτεια. Δεν φοβόταν ποτέ να δοκιμάζει νέες ιδέες, όσο τολμηρές και αν ήταν.

Το Ζήτημα ζωής και θανάτου *είναι μια κινηματογραφική φαντασία, εξωφρενική και ευφυής, σε Technicolor, με θαυμάσια σκηνικά και με έξοχες ερμηνείες. Από πολλούς, θεωρείται ότι η ταινία ήταν μπροστά από την εποχή της και είμαι περήφανος που συμμετείχα σε αυτήν. Οι κριτικές ωστόσο που δέχτηκε ήταν ανάμεικτες. Για μερικούς ήταν "οπτικά εκθαμβωτική", αλλά οι περισσότεροι στάθηκαν αμήχανοι μπροστά της καθώς δεν μπορούσαν να την κατατάξουν σε κάποιο κινηματογραφικό είδος. Η έξυπνη και παιχνιδιάρικη διάθεσή της δεν θεωρούνταν "καθόλου βρετανική". Σήμερα, εντούτοις, θεωρείται μια από τις πιο σημαντικές ταινίες του βρετανικού κινηματογράφου.»*

Jack Cardiff

Σχέση ανάμεσα στο παρελθόν και το παρόν

Η ταινία κατάφερε να συνδέσει με θαυμαστό τρόπο ένα «πολιτικό» θέμα –την προσπάθεια βελτίωσης των αγγλοαμερικανικών σχέσεων μετά τον πόλεμο– με στοιχεία από τα περίπλοκα φανταστικά διηγήματα που ήταν της μόδας τη δεκαετία του '40. Στην ιστορία του πιλότου που επιζεί μετά από πτώση αεροπλάνου χωρίς αλεξίπτωτο, η ιατρική και το μεταφυσικό στοιχείο συνδυάζονται δημιουργώντας μια μοντέρνα αλληγορία. Εδώ, η εξυπνάδα, η ειρωνία και ο μοντερνισμός στοιχειοθετούν ένα σύνολο απίστευτο για το βρετανικό κινηματογράφο της δεκαετίας του '40.

Φαινομενικά, στην ταινία διαδραματίζονται δύο ερωτικές ιστορίες: το ειδύλλιο του Κάρτερ με την ελεγκτή εδάφους και το ειδύλλιο της Βρετανίας με την Αμερική. Είναι όμως φανερό, ότι η ταινία στην πραγματικότητα αναφέρεται στη σχέση ανάμεσα στο παρελθόν και το παρόν, αλλά και στον ίδιο τον κινηματογράφο.

Οι Powell και Pressburger γοητεύονταν από την ορ*αματιστική λογοτεχνική παράδοση (Blake, Kipling, Spencer), όπου το υπερφυσικό στοιχείο αναδύεται μέσα από την καθημερινότητα. Είναι λοιπόν πιθανό να δούμε την πιο θεαματική σκηνή της ταινίας, την τεράστια σκάλα που συνδέει τη γη με τον ουρανό, σαν μια ειρωνική εκδοχή της Σκάλας του Ιακώβ. Ο νεορομαντισμός των Powell και Pressburger τους συνδέει με τη σύγχρονη τάση του σκωπτικού μοντερνισμού.

Ian Christie

A MATTER OF LIFE AND DEATH (Ζήτημα ζωής και θανάτου)

των Michael Powell, Emeric Pressburger, 1946

Σκηνοθεσία - Σενάριο: Michael Powell, Emeric Pressburger
Φωτογραφία: Jack Cardiff
Σκηνικά: Alfred Junge
Κοστούμια: Hein Heckroth
Μουσική: Allan Gray
Μοντάζ: Reginald Mills
Ηθοποιοί: David Niven, Kim Hunter, Marius Goring, Roger Livesey, Robert Coote, Kathleen Byron, Richard Attenborough, Raymond Massey.
Παραγωγή: The Archers
Διάρκεια: 104′, έγχρωμη, 35mm

Ο πιλότος της RAF Πίτερ Κάρτερ, βρίσκεται μόνος σε ένα φλεγόμενο αεροπλάνο και ετοιμάζεται να πηδήξει χωρίς αλεξίπτωτο. Καθώς νιώθει ότι αυτές είναι οι τελευταίες του στιγμές, εκμυστηρεύεται σε μια νεαρή Αμερικανίδα ελεγκτή εδάφους, μέσω του ασυρμάτου, τις σκέψεις του για την αγάπη και την ποίηση. Στη συνέχεια πηδάει μέσα στην ομίχλη, πέφτει στη θάλασσα και ξεβράζεται στην ακτή. Έχει επιβιώσει ή τουλάχιστον έτσι πιστεύει το βασανισμένο του μυαλό. Κατά μια περίεργη σύμπτωση, συναντά την Αμερικανίδα και την ερωτεύεται. Στην πραγματικότητα, έχει υποστεί σοβαρή εγκεφαλική διάσειση και βιώνει περίεργες παραισθήσεις. Ο Κάρτερ παρακολουθείται από το χειρούργο Δρ. Ριβς, ο οποίος όμως σκοτώνεται σε ένα ατύχημα λίγο πριν πραγματοποιήσει μια σοβαρή επέμβαση στον εγκέφαλό του. Έπειτα από λίγο, ο Δρ. Ριβς εμφανίζεται ξανά σε κάτι που μοιάζει με ουράνιο δικαστήριο και διορίζεται Συνήγορος Υπεράσπισης σε μια περίεργη δίκη για τη ζωή του Κάρτερ.

Michael Powell

Γεννήθηκε στο Κάντερμπερι της Αγγλίας το 1905 και πέθανε στο Έϊβενινγκ το 1990. Το 1937 πραγματοποιήθηκε το σκηνοθετικό του ντεμπούτο με το *The Edge of the World*. Το 1940, ο Alexander Korda τον κάλεσε για να σκηνοθετήσουν μαζί τον *Κλέφτη της Βαγδάτης*, την πρώτη έγχρωμη ταινία του. Το 1942, ο Powell και ο Pressburger σχημάτισαν τους «Archers», μια συνεργασία που έμελε να αποτελέσει για το βρετανικό σινεμά το πιο αυθεντικό κομμάτι του. Στα τέλη του '40, η συνεργασία έφτανε στο τέλος της. Ο Michael Powell, στη συνέχεια, γυρίζει την τολμηρή για την εποχή της ταινία *Peeping Tom* (*Ο ηδονοβλεψίας*, 1960), αγαπημένη ταινία του Martin Scorcese.

Emeric Pressburger

Γεννήθηκε στο Μίσκολκ της Ουγγαρίας το 1902 και πέθανε στην Αγγλία το 1988. Σπούδασε μηχανικός στην Πράγα και τη Στουτγκάρδη. Στο Βερολίνο εκπαιδεύτηκε στο σενάριο και την παραγωγή, συμμετέχοντας σε πολλές εμπορικές κωμωδίες και οπερέτες. Διέφυγε από τους Ναζί το 1933 και για σύντομο διάστημα δούλεψε στη Γαλλία. Το 1935 προσελήφθη από την εταιρία London's Films του συμπατριώτη του Alexander Korda. Έγραψε αρκετά αντιναζιστικά σενάρια για λογαριασμό του Υπουργείου Πληροφοριών. Μαζί με τον Michael Powell έχει υπογράψει πάνω από 17 ταινίες. Το 1941 κέρδισε το Όσκαρ Καλύτερου Σεναρίου για την ταινία *49th Parallel* (*Επιτάφιος για έναν κατάσκοπο*, του Michael Powell).

Κοινή φιλμογραφία (επιλεκτική)

One of Our Aircraft is Missing **(*Ένα από τα αεροπλάνα δεν επέστρεψε*, 1942),** ***The Life and Death of Colonel Blimp*** **(*Αξέχαστη μορφή*, 1943),** ***A Canterbury Tale*** **(1944),** ***I Know Where I'm Going!*** **(*Ο δρόμος της καρδιάς της*, 1945),** ***A Matter of Life and Death*** **(*Ζήτημα ζωής και θανάτου*, 1946),** ***Black Narcissus*** **(*Ο μαύρος νάρκισσος*, 1947),** ***The End of the River*** **(1947),** ***The Red Shoes*** **(*Τα κόκκινα παπούτσια*, 1948),** ***Gone To Earth*** **(*Ακατανίκητοι πόθοι*, 1950),** ***The Tales of Hoffmann*** **(*Τα παραμύθια του Χόφμαν*, 1951),** ***Oh... Rosalinda!*** **(*Η νυχτερίδα*, 1955),** ***The Battle of the River Plate*** **(*Φον Σπεε, το καταδρομικό φάντασμα*, 1956),** ***Ill Met By Moonlight*** **(*Η απαγωγή του στρατηγού Κράιπε*, 1956)**

ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΙΚΟ ΟΡΓΑΝΟ ΤΩΝ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΦΕΣΤΙΒΑΛ

Το Ευρωπαϊκό Συντονιστικό Όργανο των Κινηματογραφικών Φεστιβάλ, ένας ευρωπαϊκός όμιλος οικονομικού ενδιαφέροντος, λειτουργεί από το **1997**, στο πλαίσιο του προγράμματος **Media** της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μέλη του οργάνου αυτού είναι σήμερα **160 ευρωπαϊκά κινηματογραφικά φεστιβάλ**. **Όλα τα κράτη-μέλη** της Ευρωπαϊκής Ένωσης εκπροσωπούνται, καθώς και **ορισμένες άλλες ευρωπαϊκές χώρες**. Ιδρυτικό του μέλος είναι το Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης και ο διευθυντής του, Μιχάλης Δημόπουλος, συμμετέχει στο διοικητικό συμβούλιο του συντονιστικού αυτού οργάνου από την ίδρυσή του. Ο φορέας αυτός έχει καταρτίσει έναν **κώδικα δεοντολογίας**, που έχει υιοθετηθεί από όλα τα μέλη του, για να ενθαρρύνει μια κοινή επαγγελματική πρακτική μεταξύ των μελών.

Το Συντονιστικό Όργανο αναπτύσσει από κοινού δραστηριότητες με τα μέλη του, με σκοπό την **προώθηση του ευρωπαϊκού κινηματογράφου, τη βελτίωση της διακίνησης ταινιών και την καλύτερη ενημέρωση του κοινού**. Ενθαρρύνει τη διμερή και πολυμερή συνεργασία μεταξύ των μελών του. Τα μέλη **πληρώνουν τέλη για τη χρηματοδότηση** των δραστηριοτήτων αυτών και συνεισφέρουν και σε συγκεκριμένα προγράμματα. Άλλες πηγές χρηματοδότησης είναι οι **χορηγίες** από οργανώσεις, φορείς, ιδιώτες και, κυρίως, από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Ανάμεσα στις πρωτοβουλίες που αναλαμβάνει το όργανο αυτό, είναι η **δημιουργία δικτύων για την προώθηση κοινών προγραμμάτων**, ο συντονισμός εταίρων σε κοινές δράσεις στον ευρωπαϊκό οπτικοακουστικό τομέα, με βασικό στόχο τη **διάσωση και διάδοση της κινηματογραφικής κληρονομιάς** και την **προβολή της οπτικοακουστικής παραγωγής** της Ευρώπης. Στο πλαίσιο αυτό, διοργανώθηκε και το πρόγραμμα **15x15,** με την αμέριστη συμπαράσταση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του προγράμματος **Rafael.**

Διοργάνωση

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ
ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Με την υποστήριξη του ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ